

సెక్షన్ - 1

Cross-cutting Concerns (Generic)

మాడ్యూల్-1 : పాఠశాల నాయకత్వం : విషయ పరిజ్ఞానం మరియు అనువర్తనం

మాడ్యూల్-2 : పూర్వ ప్రాథమిక పాఠశాల విద్య

మాడ్యూల్-3 : పాఠశాల యందు పూర్వ వృత్తి విద్య

మాడ్యూల్-4 : బోధనాభ్యసన విధానంలో లింగ పరిమితి యొక్క ఔచిత్యం

మాడ్యూల్-5 : పాఠశాల విద్యలో అంకురార్పణలు.

*A sign of a good leader is not how many
followers you have, but how many leaders
you create.*

— Mahatma Gandhi

పాఠశాల నాయకత్వం - భావనలు, అనువర్తనాలు

SCHOOL LEADERSHIP : CONCEPTS AND APPLICATIONS

ఉపోద్ఘాతం :

ఈ మాడ్యూలు పాఠశాలలోను, అది ఉన్న విద్యావ్యవస్థలోను 'నాయకత్వం' భావన గురించి సమగ్ర అవగాహనను ఏర్పరచుకోవడానికి తోడ్పడుతుంది. దీనిని ప్రాథమిక, ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలల ప్రధానోపాధ్యాయులకు అత్యంత ఉపయుక్తంగా ఉండేలా రూపొందించారు. ప్రధానోపాధ్యాయులను పాఠశాల నాయకులుగా అభివృద్ధి చెందించడం, విద్యార్థి అభ్యసనను పెంపొందించడానికై తమ పాఠశాలల్ని మార్పువైపు, రూపాంతరం వైపు తీసుకెళ్ళగలిగే సమర్థులుగా వారిని తీర్చిదిద్దడం అనేది ఈ మాడ్యూలు ముఖ్యోద్దేశ్యం. అయితే పాఠశాలలు ఒంటరిగా నిర్వహించడం లేదనే విషయం గమనార్హం. మన దేశంలోని 'విద్యాపరిపాలనా నిర్మాణంలో పాఠశాల ఒక క్లస్టర్తో', క్లస్టరు ఒక బ్లాకుతో, బ్లాకు ఒక జిల్లాతో పెనవేసుకొని ఉంటాయి. (స్వల్ప తేడాలతో దాదాపుగా దేశమంతటా ఇలాగే ఉంటుంది). అందుకే క్లస్టరు, బ్లాకు, జిల్లా స్థాయిల్లో సమర్థ, సహకార నాయకత్వం పటిష్టంగా ఉన్నప్పుడే పాఠశాల స్థాయిలో రూపాంతరత వాస్తవ రూపం దాలుస్తుందని జాతీయ స్థాయి పాఠశాల నాయకత్వ సంఘం (నేషనల్ కౌన్సిల్ ఫర్ స్కూల్ లీడర్షిప్ NCSL) ప్రబలంగా నమ్ముతున్నది. ఈ మాడ్యూలు కార్యాచరణలో నాయకత్వ భావన గురించి, పాఠశాల పెద్ద యొక్క బహుళ పాత్రల గురించి, వారి బాధ్యతల గురించి, విద్యార్థి అభ్యసనాన్ని వృద్ధి చేసే పాఠశాల వాతావరణాన్ని కల్పించగల విద్యావిషయక నేతృత్వం గురించి విస్తృతంగా చర్చిస్తుంది. అంతేకాదు విద్యార్థిలో అభ్యసనాభివృద్ధి కలిగించేలా పాఠశాల పెద్దలు, వ్యవస్థలో పనిచేసే అధికారులు చేయవలసిన కృషిని గురించి కూడా ఈ మాడ్యూలు ప్రస్తావిస్తుంది. ఈ మాడ్యూలు చివరన పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక (SDP) గురించి ఇచ్చిన సంక్షిప్త నోట్సు ప్రధానోపాధ్యాయులకు తమ పాఠశాలను ఒక రూపాంతరం చెందిన పాఠశాలగా వీక్షించడానికి, ఆదార్శనికతను వాస్తవ రూపంలోకి మలచడానికి చేసే కృషిని వివరిస్తుంది.

ఈ మాడ్యూలు ప్రధానోపాధ్యాయుల కోసమే రూపొందించినప్పటికీ వ్యవస్థలో పనిచేసే అధికారుల నాయకత్వ అవసరాల్ని కూడా ఇది ప్రస్తావిస్తుంది. ఈ మాడ్యూలు యొక్క ప్రతివిభాగంలోని అంశాలు వ్యవస్థలో పని చేసే వ్యక్తులకు, అధికారులకు కూడా వర్తిస్తాయి.

మాడ్యూల్ యొక్క అభ్యసనా లక్ష్యాలు

ఈ మాడ్యూల్ ద్వారా ప్రధానోపాధ్యాయులు:

- పాఠశాల నాయకుడి యొక్క బహుళ పాత్రల్ని, బాధ్యతల్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని పాఠశాల నాయకత్వం పట్ల అవగాహనను, దృక్పథాన్ని పెంపొందించుకుంటారు.
- విద్యార్థుల అభ్యసననూ, పాఠశాల నాణ్యతనూ మెరుగుపరిచేలా విద్యావిషయక నాయకత్వాన్ని పెంపొందించుకుంటారు.

- విద్యార్థి అభ్యసనకు దోహదం చేసే భాగస్వామ్యపూరిత సంస్కృతిని నిర్మించడానికి అవసరమయ్యే జ్ఞానాన్ని, నైపుణ్యాన్ని, వైఖరుల్ని పొందుతారు.
- క్లస్టరు, బ్లాకు, జిల్లాస్థాయి వ్యవస్థలలో పనిచేసే వారు పాఠశాలల్లో నాణ్యత పెంపు కోసం సమిష్టి దార్శనికతను పెంపొందించుకుంటారు.

నాయకత్వాభివృద్ధి - అభ్యసన ఫలితాలు : జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు మరియు వైఖరుల చట్రం

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు మరియు వ్యవస్థలో పని చేసే వ్యక్తులు, అధికారులు కింద చూపిన గ్రిడ్ ద్వారా అభ్యసన ఫలితాలను అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఆ గ్రిడ్లో జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు, వైఖరులకు సంబంధించిన అభ్యసనా ఫలితాలు ఉన్నాయి. ఈ మాడ్యూలు ద్వారా పాఠశాల అధిపతులు, వ్యవస్థలో పనిచేసే వ్యక్తులు, అధికారులు తమతమ పాఠశాలలు, క్లస్టర్లు, బ్లాకులు, జిల్లాల విద్యావిషయిక రూపాంతరత కోసం అవసరమయ్యే జ్ఞానాన్ని, నైపుణ్యాన్ని, వైఖరులను పొందుతారని విశ్వసిస్తున్నారు.

పెద్దల అభ్యసన నేపథ్యంలో

- జ్ఞానం తెలిపేది 'ఏమిటి?' - సంబంధిత సైద్ధాంతిక అవగాహన మరియు అభ్యాసం
- నైపుణ్యాలు తెలిసేది ఎలా? - సంబంధిత సిద్ధాంతాల అమలు లేక అభ్యాసాల విధానం
- వైఖరులు తెలిపేది దృక్పథం లేక ఒక వ్యక్తి యొక్క ఆలోచనా విధానం, నమ్మకాల వ్యవస్థ

జ్ఞానం	నైపుణ్యాలు	వైఖరులు
పాఠశాల నాయకత్వం	దార్శనికత నిర్మాణం	చొరవ తీసుకోవడం
బోధనా శాస్త్ర విషయజ్ఞానం	కలిసి పనిచేయడం	సానుకూల దృక్పథం
విద్యావిషయిక పర్యవేక్షణ	పరస్పర భావ ప్రకటన	క్రీయాశీలకంగా ఉండడం
జట్టు అభ్యసన	విద్యావిషయిక పర్యవేక్షణ	ప్రతి విద్యార్థి నేర్చుకోగలుగుతాడు అని నమ్మడం
పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక	బోధన-అభ్యసన ప్రక్రియ పరివర్తనను సమర్థించడం	ప్రతి విద్యార్థి అభ్యసన రేఖా చిత్రంలో పరివర్తనకు మద్దతు పురోగతి సాధిస్తాడని నమ్మడం
సమ్మిళిత విద్యలో చొరవ	ప్రణాళిక మరియు సమీక్ష	

నాయకత్వం భావన (Leadership : The Concept)

ఈ విభాగం నాయకత్వ భావన గురించి విపులంగా విశదీకరిస్తుంది. ఈ విభాగం 'స్వీయ' భావన యొక్క ప్రాధాన్యతను, ప్రభావవంతమైన నాయకుడికి ప్రేరణ యొక్క అవశ్యకతను తెలుపడంతో మొదలవుతుంది. ప్రధానోపాధ్యాయులకు, వ్యవస్థలో పని చేసే అధికారులు ఏ పరిస్థితికి ఎలా స్పందించాలి అన్న కనీస లక్షణాన్ని ప్రబోధిస్తుంది. పాఠశాలలో గాని విద్యా వ్యవస్థలోగానీ నాయకుడిగా ఉండే వ్యక్తి పరిపాలన మరియు యాజమాన్య పరిధిని దాటి తన పాత్ర ఎంత అన్న అవగాహన కలిగి ఉండాలి. దీనితో పాటుగా సంబంధిత ఇతర భావనలు 'కార్యాచరణలో నాయకులు' అన్న విభాగంలో పొందుపరచబడ్డవి.

స్వీయ మరియు ప్రేరణ (Self & Motivation)

మిమ్మల్ని గురించి మీరు స్వీయ అవగాహన చేసుకోవడం వల్ల మీరు మీ వైఖరుల్ని, సామర్థ్యాల్ని తెలుసుకోగలుగుతారు. అది మీలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంపొందిస్తుంది. ఒక ప్రభావవంతమైన నాయకుడిగా ఎదిగేందుకు దోహదం చేసేలా వాంఛనీయమైన మార్పులు తెచ్చే మీ వైఖరుల పట్ల చర్యల గురించి 'ఆలోచించు - ప్రశ్నించు - తిరిగి ఆలోచించు' అనే ప్రక్రియ మొదలు పెట్టేందుకు తోడ్పడుతుంది. ఏదైనా సవాలు ఎదురైనప్పుడు ఈ ప్రక్రియ 'అవును, నేను చేయగలను' అనుకునే నాయకునిగా మిమ్మల్ని మారుస్తుంది. మీ పాఠశాలని రూపాంతరం చెందించే నాయకునిగా మిమ్మల్ని తయారుచేస్తుంది. మీరు మీలో మార్పును తీసుకురాగలిగినప్పుడు మాత్రమే ఇతరులను ప్రభావితం చేయగలుగుతారు. ఒక సమస్యపరిష్కర్తగా ఇతరులకు ఆదర్శంగా ఉండగలుగుతారు. ఒక ప్రధానోపాధ్యాయుడు పాఠశాల నాయకుడిగా తన ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించడానికి ఇలాంటి గుణాలు అత్యంత ఆవశ్యకం.

అయితే స్వీయ అవగాహన అనేది ఓ నిరంతర ప్రక్రియ - బహుశా ఇది జీవితాంతం కొనసాగుతుంది. మన ప్రవర్తనలోను, మన ఆలోచనా విధానంలోను మన జ్ఞానంలోను, నైపుణ్యాల్లోను మనం మార్పులు తేవాలనుకున్నప్పుడు ఎన్నో అంశాలు దీనితో ముడివడి ఉంటాయి. ఇతరులతో మీ ప్రవర్తన మీరు మెరుగుపరుచుకోవాలనుకోవచ్చు, మెరుగైన సానుకూల దృక్పథాన్ని ఏర్పరుచుకోవాలనుకోవచ్చు, విభిన్న జీవితానుభవాలకు మీరు స్పందించాలనుకోవచ్చు, స్వీయపఠనం ద్వారా వృద్ధి చెందాలనుకోవచ్చు, సహచరుల ద్వారా నేర్చుకోవాలనుకోవచ్చు, వృత్తంతర శిక్షణ ద్వారా నేర్చుకోవాలనుకోవచ్చు ఇలా ఎన్నెన్నో అంశాలు ఉంటాయి. మీరెంత మెరుగుపడితే అంతగా మీ పాఠశాలను ముందుకు తీసుకెళ్ళడానికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రోది చేసుకుంటారు. కాబట్టి ఈ ప్రయాణం ప్రారంభంలోనే మిమ్మల్ని మీరు వేసుకోవలసిన ప్రశ్న:

“ఒక ప్రభావవంతమైన నాయకుడిగా తయారుకావడానికి నేను పొందవలసిన ప్రధాన లక్షణాలు ఏమిటి” అని.

ఒక నాయకుడికి ఉండవలసిన ముఖ్యలక్షణాలు

- చొరవ చూపేవాడు లేక మొదటి అడుగు వేసేవాడు
- సాకుకూల దృక్పథం కలవాడు
- స్వీయ ప్రేరణ కలవాడు
- ఇతరులలో స్ఫూర్తిని నింపేవాడు - ఇతరులను ప్రభావితం చేసేవాడు
- మార్పుకు నిరంతర కృషి చేసేవాడు

నాయకుడు కావడానికి 'మొదటి అడుగు వేయడం' అనేదాన్ని మీరు సమర్థిస్తారా? పై జాబితాకు ఇంకా ఏవైనా ఇతర ముఖ్య లక్షణాలని జతచేయగలుగుతారేమో ఆలోచించండి.

ఈ వీడియో నుండి మీరు నేర్చుకున్న ముఖ్యమైన నాయకత్వ పాఠాలు ఏమిటి?

Check Video line in audio-visual resources on Lead India Video

కార్యాచరణలో నాయకులు :

నాయకులు రెండు రకాలుగా ఉండవచ్చు - ఒకటి హోదాను బట్టి నాయకులైన వారు లేక నాయకులుగా నియమితులైన వారు లేక ఉన్న సిబ్బందిలో సీనియర్ అయిన వారు రెండు - తమ పనితీరు వల్ల నాయకులైన వారు లేక తమ చర్యల వల్ల చాలా మందిని ప్రభావితం చేసేవాళ్ళు. ఈ రెండవ రకం నాయకులు తమ జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు వైఖరుల పలువురిని తమతో పాటు లక్ష్యం వైపు నడిపిస్తారు. ఇతరుల హృదయాల్లో నిలుస్తారు. వారికి ఏరకమైన హోదా ఉండకపోవచ్చు కానీ వారి ఆలోచనల వల్ల, పనితీరు వల్ల, చాలా మందిలో ప్రేరణ కలిగిస్తారు, ఆకట్టుకుంటారు. ఫలితంగా అందరూ ఇలాంటి వారినే తమ నాయకుడిగా ఉండాలని కోరుకుంటారు.

ఒక పాఠశాలకు అధిపతిగా / వ్యవస్థాగత అధికారిగా మీరు నియామకం పొందిన వాయకుడు కావచ్చు లేక మీ సీనియారిటీ మూలంగా గానీ ఇతరత్రా గానీ మీరు ఆ స్థానంలో ఉండవచ్చు కానీ మీ పనితీరు వల్ల నాయకుడు అనిపించుకున్నారా?

మీ పాఠశాలలో అందరినీ ప్రభావితం చేయడానికీ అందరిలోనూ మార్పు తీసుకురావడానికి మీరు మీ పనితీరు వల్ల నాయకుడు అనిపించుకోవలసిన అవసరం ఉంది. పనితీరు వల్ల నాయకుడు అయ్యే వారికి ఉండాల్సిన ముఖ్యలక్షణాలు - స్వీయప్రేరణ పొందడం, ఇతరులను ప్రభావితం చేయడం, పరస్పర వ్యక్తిగత సంబంధాల్ని నిర్మించడం, సృజనాత్మక మరియు విమర్శనాత్మక ఆలోచనా ధోరణి కలిగి ఉండడం, సరైన నిర్ణయాలు గైకొనగలగడం, జట్టులోని ప్రతిఒక్కరినీ తనతో నడిపించగలగడం.

నాయకత్వం-నిర్వచనం

సామాన్యుడి పరిభాషలో నాయకుడు అంటే 'అధికారం' లేక తగినంత బలం గల వ్యక్తి లేక ఒక సమూహానికి గానీ సంస్థకు గానీ పెద్దరికం వహించేంత ప్రభావం కల వ్యక్తి అని అర్థం.

మనమిప్పుడు 'అధికారం', 'అధికారి', 'ప్రభావం' లాంటి పదాల్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిద్దాం - ఇది నాయకత్వం అనే పదాన్ని నిర్వచించడానికి లేక పునర్నిర్వచించడానికి ఎంతవరకు తోడ్పడుతుందో చూద్దాం.

బలం అంటే బహుమతుల ద్వారానో, శిక్షల ద్వారానో ఇతర ప్రవర్తనను తారుమారు చేయగల సామర్థ్యం. ఇది మూడు రకాలు, (1) నిర్బంధపు బలం (వ్యక్తిగతహాని) (2) పారితోషికపు బలం (డబ్బు) మరియు (3) నిబంధనాయుత బలం (నియమాలు, నిబంధనలు, ప్రమాణాలు). అధికారం అనేది చట్టబద్ధమైన బలం. ప్రభుత్వ కార్య నిర్వాహకులకు చట్టబద్ధమైన మార్గాల ద్వారా బలం లభిస్తుంది. స్థాయిని బట్టి కూడా నాయకుడు అయ్యే అధికారం ఉంటుంది.

ఇక 'ప్రభావం' విషయానికి వస్తే బహుమతులూ, శిక్షలూ, బలమూ ఇవేమీ లేకుండానే ఇతరలో ప్రవర్తనా మార్పులు తెస్తుంది.

ఉత్తమ నాయకత్వ శైలి ఏమిటంటే బలవంతంగా కాక బహుమతులకూ, శిక్షలకూ అతీతంగా సమ్మతాన్ని కలిగించే వాతావరణాన్ని సృష్టించడమే. తీని ప్రభావం ప్రబలంగా ఉంటుంది. చిరకాలం ఉంటుంది. కాబట్టి పాఠశాల విషయానికొస్తే "నాయకత్వం అనేది ఒక ప్రభావవంతమైన ప్రక్రియ" అనే మాట సముచితంగా ఉంటుంది.

పరిపాలన పరిధిని దాటి నాయకత్వం దిశగా సాగడం :

మీరు పాఠశాలలో విభిన్న పాత్రలు పోషిస్తారు. కొన్ని సార్లు పరిపాలకుడిగా సంస్థాగత బాధ్యతల్ని నిర్వర్తిస్తారు. కొన్ని సార్లు ఓ సంస్థ అధిపతిగా పాఠశాలలోని విభిన్న విభాగాల్ని, పాఠశాలతో అనుసంధానమైన విభాగాల్ని నిర్వహిస్తారు. వీటి హడావుడిలో మీరు కొన్ని సార్లు నాయకుడిగా ఆలోచించడమా, నాయకుడిగా ప్రవర్తించడమా విస్మరించవచ్చు. మీరు ఆయా పనుల కోసం వెచ్చించే సమయం మీకూ, మీ పాఠశాల అభివృద్ధికి ఎంతగా దోహదం చేస్తుందో ఊహించడం కూడా మీరు మరిచిపోవచ్చు.

ఓ పరిపాలకుడిగా, ఓ నిర్వహకుడిగా, ఓ నాయకుడిగా పని చేసే విధానంలో స్వాభావిక వ్యత్యాసం ఉంటుంది. కింది చిత్రాన్ని పరిశీలించి పాఠశాల అధిపతి / వ్యవస్థాగత అధికారిగా మీ స్థానం ఎక్కడుంటుందో నిర్ణయించండి.

పై చిత్రంలో చూపినట్లు మీ క్రార్యక్షేత్రం విస్తరిస్తున్న కొద్దీ మీ పని స్వభావం కూడా విస్తరిస్తుంది. నిర్దేశిత పనిని నియమ నిబంధనల ప్రకారం నెరవేర్చాల్సి వచ్చినప్పుడు మీరు ఎక్కువగా పరిపాలనా ధోరణి ప్రదర్శించడానికే మొగ్గుచూపుతారు. అంటే మీ పని పరిధి కుచించుకపోతుంది. పై వాక్య నిర్దేశించిన పరిమితులకు లోబడి మీరు మీ సురక్షిత పరిధిని దాటి బయటకు రాలేని బ్యూరోక్రటిక్ విధానంలో మీ పనితీరు ఉంటుందన్న మాట. చాలా సందర్భాల్లో స్వంత నిర్ణయం తీసుకోలేక పై నుండి వచ్చే ఆదేశాల కోసం వేచిచూడాల్సి వస్తుంది.

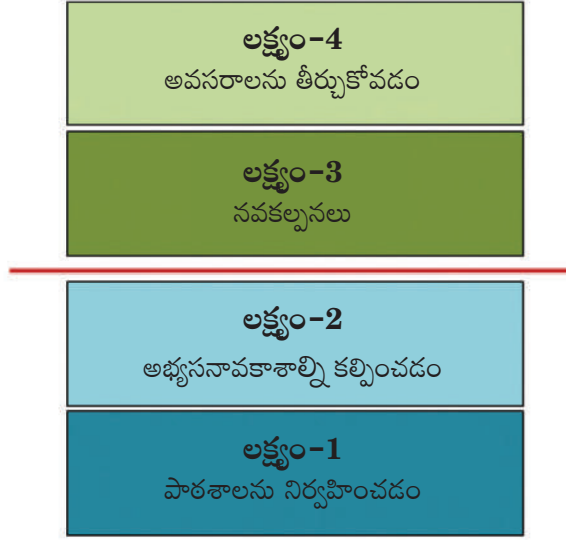
మీ పాఠశాలలోని వివిధ విభాగాల కార్యకలాపాల్ని పర్యవేక్షిస్తూ పాఠశాల సజావుగా నడవడానికి మీ విజ్ఞానాన్ని వాడినప్పుడు మీ పరిధి విస్తరించి మీరు ఓ నిర్వాహకుడిగా పనిచేస్తున్నారన్న మాట కానీ నాయకుడి పరిధికి పరిమితులు ఉండవు.

ఒక నాయకుడు :

- సమిష్టి దార్శనికతను పెంపొందిస్తాడు. మంచి బృందాల సహకారంతో దార్శనికతను ఆచరణలో పెడతాడు.
- మానవ సంబంధాల్లో సహకారత్వాన్ని పెంపొందించే వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తాడు, జట్లను ఏర్పరుస్తాడు, నడిపిస్తాడు, మద్దతిస్తాడు
- తన చర్యలతో స్ఫూర్తినిస్తాడు, తన సహకార సంస్కృతితో ప్రేరణనిస్తాడు.

పాఠశాల అధిపతులుగా బహుళ పాత్రల్ని, బాధ్యతల్ని నిర్వహించే క్రమంలో వచ్చే అనుభవంతో మీరే ఈ భావనకు మరిన్ని జోడించగలుగుతారేమో! ఈ ప్రారంభ చర్చ ఆధారంగా మనం పాఠశాల నాయకత్వం పై మన అవగాహనపై ప్రతిస్పందిద్దాం.

మార్పుకు అనువైన వాతావరణం కల్పించడానికి ఒక నాయకుడు పరిపాలననూ, నిర్వహణనూ అధిగమించి వెళ్ళాల్సి ఉంటుంది. నాయకుడిగా ఎదిగేందుకు మీరు క్రింద చూపిన బోల్స్ మరియు డావెన్ ఫోర్డు (1975) నమూనాలోని నాలుగు లక్ష్యాల్ని సాధించాల్సి ఉంటుంది.

Source: *The Leadership Process in Harold W. Boles and James A. Davenport(1975). Introduction to Educational Leadership, Harper and Row Publishers, New York. p. 158*

మీ పాఠశాలను నిర్వహించడానికీ, పర్యవేక్షించడానికీ, పరిపాలించడానికీ ఈ చిత్రం తోడ్పడుతుంది. మీరు పాఠశాల నాయకుడు/వ్యవస్థాగత అధికారి కావాలంటే ఈ నాలుగు లక్ష్యాలు సాధించాలి.

విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయుల పనితీరు చూడడం, విద్యార్థుల హాజరు, పాఠశాల ఫలితాలు నిర్వహించడం. ఉపాధ్యాయులు క్రమం తప్పకుండా హాజరవడం, సమయపాలన పాటించడం, వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి సాధించడం గ్రంథాలయానికవసరమయ్యే రిఫరెన్సు పుస్తకాలను సమకూర్చడం వంటి పాఠశాల సంబంధమైన కృత్యాల వల్ల మీరు పై చిత్రంలోని మొదట రెండు లక్ష్యాల్ని సాధించగలుగుతారు.

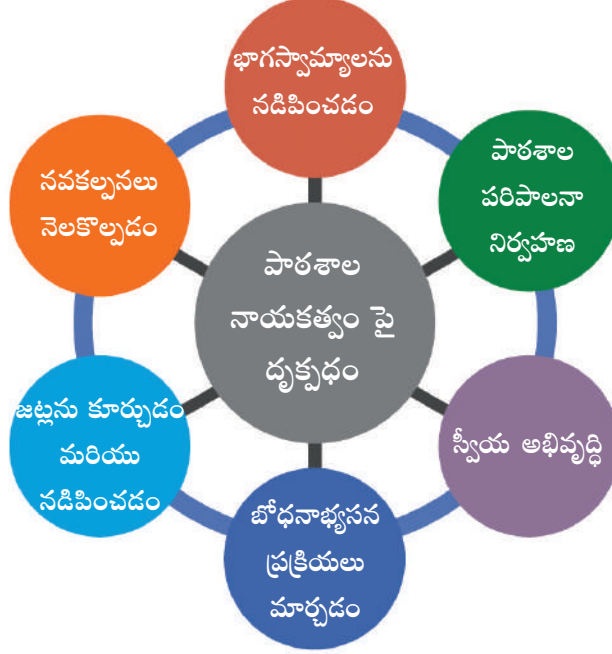
మార్పులకు శ్రీకారం చుట్టే నవకల్పనలను ఆచరణలో పెట్టేవాళ్ళు 3వ లక్ష్యం సాధించినట్లు చెప్పవచ్చు. తద్వారా ఉపాధ్యాయుల వృత్తిపరమైన ఆకాంక్షల్ని, పాఠశాల ఆకాంక్షల్ని నెరవేర్చడంలో సఫలీకృతమైన వారవుతారు. ఉపాధ్యాయులు, పాఠశాల పరస్పరం అనుకూలంగా మారి ఏకకాలంలో అభివృద్ధి చెందితే 4వ లక్ష్యాన్ని సాధించడంలో మీరు విజయవంతమైనట్లు భావించవచ్చు.

మొదటి రెండు లక్ష్యాల సాధనకు మాత్రమే పరిమితమయ్యే వరకు మీరు కేవలం పరిపాలకుడే. నాయకుడవ్వాలంటే మీరు ఎర్రగీత దాటాల్సిందే. మొదటి మూడు లక్ష్యాలను సాధించినచో తోటే కొందరు నాయకులుగా ఆపాదించుకుంటారు. కానీ వారంతా పాలకులే. కొద్దిమంది మాత్రమే 4వ లక్ష్యం చేరుకుంటారు.

‘నాయకత్వాన్ని మార్చండి’, పాఠశాల అభివృద్ధి గురించి దృశ్యశ్రవణ వనరుల కింద అందించిన వీడియో లింక్ను చూడండి.

పాఠశాల నాయకులు: బహుళ పాత్రలు మరియు బాధ్యతలు :

పాఠశాల నాయకునిగా, మీకు బహుళ పాత్రలు మరియు బాధ్యతలు ఉన్నాయి. పాఠశాల నాయకుడితో పాటు ఏడు కీలక పాత్రలు మరియు వాటితో వచ్చే బాధ్యతలను కింది చిత్రం ద్వారా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

పాఠశాల నాయకత్వం గురించి దృక్పథం :

ఇది పాఠశాల నాయకుడు/వ్యవస్థాగత అధికారి యొక్క విస్తృతమైన పాత్ర. ఒక నాయకుడిగా మీరు నాయకత్వం గురించి, పాఠశాల లేక విద్యకు సంబంధించిన క్లస్టర్/బ్లాక్/జిల్లా స్థాయి యూనిట్ పరివర్తన గురించి నాయకత్వ ప్రభావం గురించి అవగాహన పెంపొందించుకోవాలి. ఈ పాత్ర పాఠశాలను పిల్లల పెరుగుదల అభివృద్ధులను పెంపొందించే స్థలంగాను, నిరంతర ప్రయోగాలకు, మార్పులకు వేదికగాను, భావనాత్మకంగా అర్థం చేసుకోవడంలో మిమ్మల్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ పాత్రను అర్థం చేసుకోవడం ద్వారా మీకు పాఠశాల అధిపతి /వ్యవస్థాగత అధికారి యొక్క సవాళ్ళను గురించి మాట్లాడడానికి, పరివర్తన కార్యక్రమాన్ని సాధించడానికి ఈ సవాళ్ళను ఎలా అధిగమించాలో అర్థం చేసుకోవడానికి వీలవుతుంది. పిల్లల కేంద్రీకృతను నొక్కి చెప్పడానికి, మార్పుకోసం, స్వభావరీత్యా పురోగమన శీలయైన మార్పు కోసం దార్శనికత నిర్మించుకోవడం మీద దృష్టిసాధించడంలోనూ ఈ పాత్ర మీకు తోడ్పడుతుంది. ఈ హోదాలో మీరు మీ పాఠశాల అధిపతిగా పాఠశాల వాస్తవ స్థితిగతుల్ని అంచనావేస్తూ, మీ జట్టు సహకారంతో ప్రతి పిల్లవాడి యొక్క సమగ్రాభివృద్ధి లక్ష్యంగా దార్శనికతను వాస్తవ రూపంలోకి తేవచ్చు. పాఠశాల ఒక అభ్యసన సంస్థ అనే భావన పాఠశాల పరివర్తన కోసం పాఠశాల నాయకుడు ఏం చేయాలో సమగ్రంగా వివరిస్తుంది.

స్వీయ అభివృద్ధి :

ఈ పాత్ర యొక్క ముఖ్య దృష్టి పాఠశాల అధిపతి తనలోను, ఉపాధ్యాయుల్లోను, విద్యార్థుల్లోను గల వైఖరులు, సామర్థ్యాలు, విలువలకనుగుణంగా సానుకూల స్వీయభావన పెంపొందించడం మీద కేంద్రీకరించబడి ఉంటుంది. ఈ పాత్రలో మీరు మీ పాత్ర పట్ల విమర్శనాత్మక అవగాహన కలిగి ఉంటూనే, మీ యొక్క ఇతరుల యొక్క నిరంతర

అభ్యసననాభివృద్ధులకు అవకాశం కల్పిస్తూ, ప్రతిస్పందన, పరస్పర ప్రతిచర్యల ద్వారా స్వీయ అభివృద్ధికి పునాది వేయాలి. దీనిలో నాయకుడు ఉత్సాహభరిత నాయకత్వాన్ని ప్రదర్శించేందుకు మొదటగా స్వీయ అనే భావనపై పెట్టుబడి పెట్టాల్సి ఉంటుంది. ఈ సామర్థ్యాన్ని పొందడానికి స్వీయ అభ్యసనానికి ఒక మార్గంగా ప్రతిస్పందనల్ని అభ్యాసం చేయాలి. చర్య ఆధారిత ప్రతిస్పందనలు అభ్యాసం చేయడం ద్వారా పాఠశాల నాయకుడు వాంఛనీయమైన మార్పుకు నేతృత్వం వహించడానికి మరింత బలోపేతుడవుతాడు. ఇది ఏదైనా సవాలు ఎదురైనప్పుడు ‘అవును

వృత్తిపరమైన స్వీయ అభివృద్ధి సాధించడానికి దృశ్యశ్రవణ వనరుల కింద ఇచ్చిన వీడియోలింక్ ను చూడవచ్చు.

నేను చేయగలను!” అన్న వైఖరిని పెంపొందింపజేస్తుంది. తత్ఫలితంగా పాఠశాల పరివర్తన సాధ్యమవుతుంది. ఈ పాత్రను అర్థచేసుకోవడం ద్వారా మీరు పాఠశాల మార్పుకి బాధ్యత తీసుకొనే జ్ఞానాన్ని, నైపుణ్యాన్ని, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పొందుతారు.

బోధన - అభ్యసన ప్రక్రియ రూపాంతరం చెందడం :

పాఠశాలలోని బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను అన్వేషణకూ, సృజనాత్మకతకూ అనుగుణంగా రూపాంతరం చెందించడం మరియు తరగతి గది కార్యకలాపాల్ని మరింతగా శిశుకేంద్రంగా మార్చడం అనేవి ఈ పాత్ర యొక్క ప్రాధాన్యతలు. ఇది పాఠశాల అధిపతిని విద్యయొక్క ప్రయోజనాన్ని అర్థంచేసేకొనేట్లు చేయడంతోపాటు, విద్యార్థి పాఠశాలకు ఎందుకు రావాలి? విద్యార్థిని ఎలిమెంటరీ స్థాయి పూర్తిచేయడానికి ఎలాంటి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు చేపట్టాలి?లాంటి అంశాలపై ప్రతిస్పందించేలా చేస్తుంది. ఈ పాత్ర పిల్లల అభివృద్ధి అవసరాల్ని నొక్కి చెప్పడంతో పాటు వివిధ ప్రయోగాత్మక అభ్యసనా కృత్యాల ద్వారా నాయకుడికి పిల్లల అవసరాల్ని అవగతం చేసుకునే జ్ఞానాన్ని కలిగిస్తుంది. ఈ పాత్ర మీ అభివృద్ధి నైపుణ్యాలైన తరగతి గదుల పరిశీలన, ఉపాధ్యాయులకు పరిపుష్టి అందించడం, వారికి శిక్షకుడిగా, మార్గదర్శిగా ఉండడం మొదలైన బోధనాభ్యసనకు సంబంధించిన ముఖ్యాంశాల మీద దృష్టి కేంద్రీకరిస్తుంది. ప్రతి విద్యార్థి తనకు తాను అద్వితీయుడిగా, ముఖ్యమైన వాడిగా, గౌరవింపబడే వాడిగా భావించుకునేట్లు,

పాఠశాలను, విద్యా ప్రయోజనాన్ని అర్థంచేసుకోవడానికి వీడియోలింక్ చూడండి.

తన గురించీ పరిసరాల గురించీ కొత్త విషయాలు నేర్చుకోవడానికి ప్రతిరోజూ పాఠశాలకు వచ్చేట్లు ప్రేరణపొందేట్లుగా చేసేలా మిమ్మల్ని తయారుచేయడం ఈ పాత్ర యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యం.

జట్టు కూర్పు మరియు కొనసాగించడం

పాఠశాల అనే జట్టులో అందరూ కలిసి నిర్దేశిత లక్ష్యాల కోసం సమిష్టిగా, చురుకుగా పని చేస్తారు. ఇది సమర్థవంతంగా జరగాలంటే, పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు జట్లను కూర్చడం వాటిని తన నేతృత్వంలో నడిపించడం అనేవి ప్రధాన భూమిక వహిస్తాయి. సమిష్టి పని వల్ల పాఠశాల మెరుగ్గా నడవడమే కాదు - సభ్యుల మధ్య ఆలోచనల పరస్పర మార్పిడి జరిగి, సమస్యనూ, సవాళ్ళనూ ఎదుర్కొనే కొత్త మార్గాల అన్వేషణ మూలంగా జట్టులోని ప్రతి సభ్యుడి సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాలు మెరుగవుతాయి. ఈ పాత్ర సమర్థవంతమైన జట్లను కొనసాగించడానికీ, నడపడానికీ అవసరమయ్యే విలువలనూ, నైపుణ్యాలనూ స్ఫురిస్తుంది. జట్టు ఏర్పరచడానికి ఏ విధానాలు అవలంబించాలి?

పాఠశాలను, విద్యా ప్రయోజనాన్ని అర్థంచేసుకోవడానికి వీడియోలింక్ చూడండి.

సహకారత సమూహగతీశీలత, సంఘర్షణకు పరిష్కారం, సమర్థ భావప్రసారం మరియు అదే సమయంలో జట్టు సభ్యులకు వృత్తిపరమైన అభివృద్ధికి అవకాశాల్ని కల్పించడం వంటి ఆలోచనలనూ మీరు మొదలుపెడతారు.

నవకల్పనను ముందుకు తీసుకెళ్ళడం :

ఏ సంస్థలోనైనా నవకల్పనలు తగురితీలో సమస్యల్ని పరిష్కరించి, మార్పుని తెచ్చే వాటిగానే చూపబడతాయి. నవకల్పనలను సమస్య పరిష్కారానికి ఉపయోగించేవిగానే కాక అందరూ వారి మధ్య గల దూరాల్ని, అపోహల్ని మరియు దానిలో నిమగ్నమయ్యేలా చేయాలి. నవకల్పనలు జట్టు సభ్యులు ధైర్యంగా ముందుకు వెళ్ళడాన్ని, స్వతహాగా ఆలోచించడానికి, ఆస్వాదించడానికి నమ్మకం కుదరడానికి దోహదపడ్తాయి. ప్రతివారినీ 'నేను చేయగలను' అన్న ఆత్మవిశ్వాసంతో పనిచేయడాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి. నవకల్పన ద్వారా నేర్చుకోవడం అనేది సహజంగానే దృగ్విషయం అవుతుంది. కాబట్టి పాఠశాల నాయకుడికి ఈ పాత్ర ప్రత్యేకమవుతుంది. పాఠశాలను ఓ అభ్యసన సంస్థగా పరివర్తన చెందించడానికి పాఠశాలలో నూతన ఆవిష్కరణల సంస్కృతిని పెంపొందించడం అత్యంతావశ్యకం. పాఠశాలలో నవకల్పనల ఆధారంగా ఉన్న బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు, ఇతర ప్రక్రియలు పిల్లల్లోనూ, ఉపాధ్యాయుల్లోనూ, తల్లిదండ్రుల్లోనూ, సమాజంలోనూ ఆనందం కల్గిస్తాయి.

నవకల్పనలకు సంబంధించి మరింత సమాచారం కొరకు వీడియో చూడండి.

భాగస్వామ్యాల్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళడం :

విభిన్న సామాజిక - ఆర్థిక నేపథ్యాలలో పాఠశాలకు వచ్చే పిల్లలు విభిన్న అనుభవాలతో వస్తారు. వారి సామాజిక, భావోద్వేగ సంబంధిత అంశాల్ని స్పృశించగలిగినపుడు వారు పాఠశాలలో మమేకమై మెరుగైన అభ్యాసకులుగా తయారవుతారు. ప్రతి పిల్లవాడు నేర్చుకొనేట్లు చేయడానికి తల్లిదండ్రులను సమాజాన్ని, వ్యవస్థలో పనిచేసే అధికారులను ఇతర భాగస్వాములను నిమగ్నం చేయడం ద్వారా పిల్లల జీవితాల్ని సుసంపన్నం చేసే మహత్తర అవకాశం పాఠశాలకు ఉంది.

'పాఠశాల నిర్వహణను ముందుకు తీసుకెళ్ళడం' :

ఒక పాఠశాలను నడిపించడంలో గల పరిపాలనా సంబంధమైన, ఆర్థికపరమైన అంశాల గురించి ఈ పాత్ర ప్రత్యేక దృష్టి పెడుతుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుండి అందే పరిపాలనా పరమైన నియమ నిబంధనలను పాఠశాల ఆర్థిక అంశాలను, బడ్జెట్ను, నిధుల వినియోగాన్ని గురించి అవగాహన పెంచుకోవడానికి దోహదం చేస్తుంది. పాఠశాలల్ని నడుపడంలో భౌతిక వనరులు, మానవ వనరుల నిర్వహణ ముఖ్య పాత్ర పోషిస్తాయి. ఈ పాత్ర అన్ని కోణాల్లోనూ ఈ వనరుల్ని సమర్థంగా వినియోగించడానికి దోహదం చేస్తుంది. పై నుండి వచ్చే ఆదేశాల ప్రకారం నిర్ణయాలు గైకొనడం ద్వారా ఈ పాత్ర పాఠశాల పరివర్తనలో కీలక భూమిక వహిస్తుంది.

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు బహుళపాత్రలు పోషిస్తున్నాడన్నది సత్యం. అయినప్పటికీ ఈ పాత్ర ప్రత్యేకత ఏంటంటే ఇది బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల మెరుగుదలలోనూ, పిల్లల్లో నేర్చుకోగలమన్న నమ్మకాన్ని నెలకొల్పడంలోనూ తోడ్పడుతుంది. మరి వీటి సంబంధాన్ని పరిశీలిద్దాం.

విద్యార్థి అభ్యసనలో పాఠశాల నాయకత్వం ప్రాముఖ్యత :

ఉపాధ్యాయుల నాణ్యత తర్వాత విద్యార్థి అభ్యసనాన్ని ప్రభావం చూపే రెండవ అతిముఖ్య కారకం పాఠశాల నాయకత్వం (రాబిన్సన్ et.al -2008) ఉపాధ్యాయులు సమర్థవంతంగా బోధించడానికి తగు సిబ్బందిని, వనరుల్ని సమకూర్చుకోవడానికి విద్యార్థులను అభ్యాసకులుగా చేయడానికి అవసరమయ్యే అభ్యసనా సంస్కృతి పెంపొందించడానికి పాఠశాల నాయకుడిగా కొన్ని నిబంధనలు రూపొందించాల్సి ఉంటుంది.

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు జట్లను ఏర్పాటుచేస్తాడు. దార్శనికతను పిల్లలందరి విజయవంతమైన అభ్యసనం కోసం బదిలీ చేస్తాడు. ఇతరలో నాయకత్వం పెంపొందిస్తాడు. ఉపాధ్యాయులు తమ నైపుణ్యాలు పెంచుకోవడానికి తోడ్పడుతాడు. సమాచార సేకరణను పాఠశాల అభివృద్ధికి వాడుకుంటారు. తమ బోధనాభ్యాసాన్ని పెంచుకోవడానికి ఉపాధ్యాయులకు ప్రేరణనిస్తాడు. సవాళ్ళతో కూడిన పరిస్థితులెదురయినప్పుడు పాఠశాల నాయకత్వం సమర్థత తెలుస్తుంది. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే విజయవంతమైన పాఠశాల నాయకులు సమిష్టి దార్శనికతను నిర్మిస్తారు. విద్యార్థులకు, ఉపాధ్యాయులకూ లక్ష్యాలు నిర్దేశిస్తారు, బోధనాభ్యసన వాతావరణాన్ని పెంపొందిస్తారు. ఫలితాలు సాధిస్తారు. విద్యార్థి అభ్యసనను నిర్ధారించుకుంటారు.

విద్యార్థి అభ్యసనం మీద పాఠశాల నాయకత్వ ప్రభావం: విభిన్న విషయ పరిజ్ఞాన నమూనాలు (మోడల్స్)

రాబిన్సన్ et.al. 2008 ఎన్నో పరిశోధనాంశాలు చదివి విద్యార్థి అభ్యసనం మీద నాయకత్వ ప్రభావాన్ని నాలుగు రకాలుగా ప్రతిపాదించారు. అవి

ప్రత్యక్ష ప్రభావం, మధ్యస్థ ప్రభావం, పరస్పర ప్రభావం మరియు విలోమ ప్రభావం.

ప్రత్యక్ష ప్రభావం (Direct Effect) : విద్యార్థి అభ్యసనం మీద పాఠశాల నాయకత్వం నేరుగా ప్రభావం చూపుతుంది. అయితే ప్రధానోపాధ్యాయుడు ఉపాధ్యాయులకు సహాయకారిగా, మార్గదర్శిగా ఉండడంతో పాటు తాను కూడా కొన్ని తరగతులకు బోధించినపుడు ఈ రకమైన ప్రభావం ఎక్కువగా ఉంటుంది. దీనిలో పాఠశాల నాయకుడు సమర్థవంతమైన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు జరిగే ఆరోగ్యమైన వాతావరణాన్ని తరగతి గదుల్లో కల్పించగలుగుతాడు.

ఏది ఏమైనప్పటికీ, ఎక్కడైతే పాఠశాల నాయకుడు కూడా ఉపాధ్యాయులకు సహాయకారిగా, మార్గదర్శిగా ఉండడానికి తాను కూడా కొన్ని తరగతుల బోధన చేస్తాడో ఆ సందర్భాలలో ఈవిధమైన ప్రభావం ఎక్కువగా ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. పాఠశాల మొత్తంలో సమర్థవంతమైన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు తరగతి గదుల్లో అమలు జరిగేటట్లు అనుకూల వాతావరణాన్ని పాఠశాల నాయకుడు కలిగిస్తే విద్యార్థులు బాగా నేర్చుకోగలుగుతారు.

(చిత్రం 1 : ప్రత్యక్ష ప్రభావం)

మధ్యస్థ ప్రభావం (Mediated effect) :

పరోక్ష లేక మధ్యస్థ ప్రభావంలో పాఠశాల నాయకత్వంతో పాటు రెండు లేక అంతకన్నా ఎక్కువ అంశాలు విద్యార్థి అభ్యసనం మీద ప్రభావం చూపుతాయి.

ఉదాహరణకు, పాఠశాల నాయకత్వం, ఉపాధ్యాయ నాణ్యత ద్వారా విద్యార్థి అభ్యసనం మీద ప్రభావంచూపుతుంది (చిత్రం - 2).

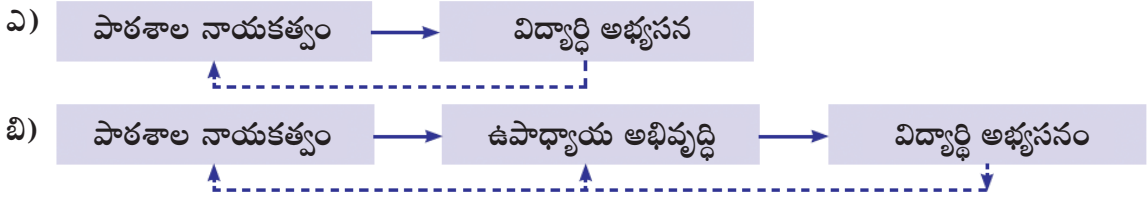
ఈ రకమైన మధ్యవర్తిత్వం ఇంకా చాలా రకాలుగా ఉంటుంది. క్లస్టర్ వనరుల సమన్వయకర్తలు, బ్లాకు స్థాయి వనరుల సమన్వయకర్తలు వంటి విద్యా వ్యవస్థలో పనిచేసే వ్యక్తులు విద్యాపరమైన సహకారమిచ్చి ఉపాధ్యాయ నాణ్యతను మెరుగుపరుస్తారు.

(చిత్రం 2 : మధ్యస్థ లేక పరోక్ష ప్రభావం)

పరస్పర ప్రభావం (Reciprocal Effect):

దీనిలో విద్యార్థి అభ్యసన, పాఠశాల నాయకత్వం ఒక దానిపై ఒకటి పరస్పర ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంటాయి. చిత్రం 3లోని చుక్కల రేఖ ద్వారా చూడవచ్చు. ఈ సంబంధాన్ని మీరు 1,2 చిత్రాల ద్వారా ఇది వరకే అర్థంచేసుకుని ఉన్నారు. ఈ పరస్పర ప్రభావంలో పాఠశాల నాయకుడు, ఉపాధ్యాయులు మార్పుపట్ల ప్రేరణ పొందుతారు. అయితే పాఠశాల నాయకుడు ఎంత కృషిచేసిస్తేకీ పిల్లల అభ్యసనా స్థాయిలో మార్పులు కనబడవచ్చు. కొందరు తమ తరగతిలోని తోటి పిల్లలకన్నా తక్కువ సామర్థ్యాన్ని సాధించవచ్చు. మరోలా చెప్పాలంటే ఇలా కొందరు పిల్లలు తక్కువ అభ్యసనా స్థాయిల్ని పొందడం పాఠశాల నాయకుడు, ఉపాధ్యాయుల కృషి సరిపోయినంత లేదనడానికి సూచిక. ఇది పాఠశాల నాయకుడికీ, ఉపాధ్యాయులకీ తమ వ్యూహాల్ని, విధానాల్ని పిల్లల అభ్యసన మెరుగుపరచడానికి అనువుగా మార్చుకునే పరిపుష్టిని ఇస్తుంది.

(చిత్రం 3 : పరస్పర ప్రభావం)

విద్యార్థి అభ్యసన మెరుగుదల కొరకు విద్యావిషయక నాయకత్వం : (Academic Leadership for improving Student Learning)

విద్యావిషయక నాయకత్వం అనేది ఒక పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడికి గల జ్ఞానం, నైపుణ్యం, వైఖరుల సమాహారం. వాటిద్వారా ఆయన తన పాఠశాలలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియను రెండు రకాలుగా పరివర్తనం చెందించగలుగుతాడు. (1) విద్యార్థి అభ్యసనను మెరుగుపరచడం, ఆ ప్రక్రియలో తనవంతు పాత్ర పోషించడం ద్వారా (2) ఉపాధ్యాయుల వృత్తిగత అభివృద్ధి ద్వారా

ఏ ప్రధానోపాధ్యాయుడైతే తన పాత్రను విద్యావిషయక నాయకుడిగా భావిస్తాడో అతను ప్రతి విద్యార్థి నేర్చుకోగల ప్రగతిని పొందగల సమర్థుడనీ, ఉపాధ్యాయులు తమ బోధనాభ్యాసాన్ని, జ్ఞానాన్ని, నైపుణ్యాల్ని మెరుగునరచుకోగలరనీ దృఢంగా నమ్ముతాడు. ఓ విద్యావిషయక నాయకుడు ఉపాధ్యాయుని అభ్యాసానికీ బోధన, అభ్యసన ప్రక్రియకు సహకరించగలుగుతాడు. వాటిని పర్యవేక్షించగలుగుతాడు. ప్రాథమిక, ప్రాథమికోన్నత పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు తరగతులు కూడా బోధిస్తారన్న విషయం మీకు విదితమే. కాబట్టి అతను ఒక ఉపాధ్యాయుడు మరియు పాఠశాల నాయకుడు అనే విషయం అర్థం చేసుకోవడం ముఖ్యం. ప్రధానోపాధ్యాయుడు తరగతులు కూడా బోధిస్తున్నప్పుడే తరగతిగదిలో ఉపాధ్యాయుని సాదక బాధకాలు తెలుస్తాయి. వేరువేరు సామర్థ్యాలు గల విద్యార్థుల బోధనావసరాలు అవగతం చేసుకోగలిగే సౌలభ్యం ఉంటుంది. అంతేకాక పాఠశాల పెద్దగా అన్ని తరగతులలో అన్ని సజ్జెక్టుల బోధన మెరుగుపరచడానికి విద్యా సంబంధమైన సహకారాన్ని, పర్యవేక్షణను పాఠశాలలోని ఇతర ఉపాధ్యాయులకు అందించవలసి ఉంటుంది. విద్యావిషయక నాయకుడిగా మీ పాత్రను అవగతం చేసుకోవడానికి మీరు కింది అంశాలను సమగ్రంగా అర్థంచేసుకోవాలి.

- క్రియాశీల అభ్యసన సూత్రాల గురించి సరైన దృక్పథాన్ని ఏర్పరచుకోవడం
- పాఠశాల నాయకుడిగా బోధనా, పద్ధతుల పరిజ్ఞానాన్ని అవగాహన చేసుకోవడం.
- పాఠశాలలో విద్యావిషయక పర్యవేక్షణ.

క్రియాశీలక అభ్యసన సూత్రాల పై దృక్పథాన్ని ఏర్పరచుకోవడం :

విద్యార్థి యొక్క అభ్యసన భయరహిత వాతావరణంలో జరగాలి. పిల్లల్లో నిగూఢమైన గరిష్ట శక్తిని వెలికితీయడానికి, వారిలో విమర్శనాత్మక ఆలోచనా నైపుణ్యాలు పెంపొందించడానికి, తెలుసుకోవాలన్న జిజ్ఞాస కలిగించడానికి పాఠశాలలు కృషిచేయాలి. కంఠస్త పద్ధతికి స్వస్థిపలికి పిల్లలకు అభ్యసనం ఆనందదాయకంగా ఉండేట్లు చేయాలి. ఈ పద్ధతిలో అభ్యసన కేంద్రం విద్యార్థి. పిల్లలు కేవలం ఉపన్యాసాలు వినడం కాక ఉన్నతమైన ఆలోచనతో కూడిన కృత్యాల్లో పడే ఈ పద్ధతిని శిశుకేంద్రబోధన అంటారు. కంఠస్త పద్ధతిలో ఉపాధ్యాయుడు సమాచారమిస్తాడు. శిశుకేంద్ర బోధనలో ఉపాధ్యాయుడు జ్ఞానాన్ని సమకూర్చే సౌకర్యకర్తగా ఉండి, పిల్లలని పద్ధతుల్ని కనుగొనడానికి సమాచారాన్ని అనువర్తించడానికి ప్రేరేపిస్తాడు.

బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను ఆనందదాయకంగా మార్చే క్రియాశీల అభ్యసనం శిశుకేంద్ర విద్యలో ఓ భాగం. పాఠశాల నాయకుడిగా మీరు క్రియాశీల బోధనా సూత్రాలపై లోతైన అవగాహన కలిగిఉండాలి.

క్రియాశీల అభ్యసనానికి సంబంధించిన వీడియో లింక్ పరిశీలించండి.

వీడియో చూసిన తర్వాత మీరు గమనించిన అంశాలను రాసుకుని కింది పట్టికలో ఇచ్చిన క్రియాశీలక, నిష్క్రియాత్మక అభ్యసనల మధ్య తేడాల్ని అర్థంచేసుకొండి. తరగతి గదిలో బోధన - అభ్యసనకై మీ ఉపాధ్యాయులకు క్రియాశీలక సూత్రాలను ఉపయోగించడంపై ఎలాంటి శిక్షణ ఇస్తారో ప్రతిస్పందించాలి.

నిష్క్రియాత్మక అభ్యసనం	క్రియాశీల(క్రియాత్మక) అభ్యసనం
ఉపాధ్యాయులు పిల్లల అభ్యసనం కోసం సాధారణీకరించిన సిద్ధాంతాలలో నిమగ్నలవుతారు.	అభ్యసనంలో పెరుగుదల మరియు అభివృద్ధిని కలిగించే సామాజిక, సాంస్కృతిక మరియు రాజకీయ నేపథ్యాలపై అవగాహన కలిగి ఉంటారు. సైద్ధాంతిక విచారణతో పాటు నిజజీవిత సందర్భాలకు అన్వయిస్తూ సాగుతారు.
అభ్యసకుడు జ్ఞానాన్ని బాహ్యమైనదిగానూ, ఏదో పొందవలసినదిగానూ భావిస్తాడు. ప్రతిస్పందనకు, స్వీయ అభ్యసనానికి అవకాశం తక్కువ.	జ్ఞానం అనేది బోధననూ, అభ్యసనాన్నీ వ్యక్తిగత, విమర్శనాత్మక పరిశోధన సామాజిక అనుభవాలను పంచుకోవడం ద్వారా కలుగుతుందని భావించబడుతుంది.
విద్యార్థులు అసైన్మెంట్లపై, ఇంటిపనిపై, క్షేత్రపనిపై వ్యక్తిగతంగా కృషి చేస్తారు.	ఉపాధ్యాయులు పిల్లల్ని లోతైన చర్చల్లోను, ప్రతిస్పందనల్లోను నిమగ్నం చేస్తారు. పిల్లలను స్వీయ అధ్యయనానికి, విమర్శనాత్మక పరిశోధనకు సంబంధించిన అంశాలను గుర్తించేట్లుగా ప్రోత్సహిస్తారు. పిల్లలు తమ పరిశీలనలను, ప్రతిస్పందనలను సంఘర్షణలను నమోదు చేసే పుస్తకాలను నిర్వహిస్తారు.

నిష్క్రియాత్మక అభ్యసనం	క్రియాశీల(క్రియాత్మక) అభ్యసనం
సామాజిక వాస్తవాలపై అధ్యాపకుడిపై, అభ్యసనలపై విద్యార్థుల అభిప్రాయాలకు చోటు ఉండదు.	విద్యార్థులను జట్లుగా పనిచేసేలా, ఒకరితో ఒకరు సంప్రదించేలా ఆయా సభ్యులకు సంబంధించిన ప్రకల్పనలను చేపట్టేలా ప్రోత్సహిస్తారు. సామూహిక ప్రదర్శనలను ఆదరిస్తారు.
విద్యార్థుల విషయ పరిజ్ఞానాన్ని పరీక్షించే అవకాశం ఉండదు.	సమాజంలో తమ స్థానం గురించి, సమాజంపై తమ ఆలోచనల గురించి పరిశీలించడానికి విద్యార్థులకు అవకాశం ఉంటుంది.
వల్లెవేసే విధానానికి ప్రోత్సహం ఉంటుంది.	నేర్చుకున్న విషయాల గురించి పరిశీలనకు, పునఃసందర్శనకు, సవాలు చేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది.
విలువలతో కూడిన విద్యవైపు నడిపించదు.	వల్లెవేసే విధానానికి తావులేదు. అభ్యసనను హాయి గొలిపేదిగానూ, పొల్గొనేట్లు చేసేదిగానూ ఉంటుంది. అభ్యాసకుడే కేంద్రంగా అభ్యసనం ఉంటుంది. కృత్యాధార అభ్యసనం ఉంటుంది. ఆటలు, ప్రకల్పనలు, చర్చలు, సంభాషణలు, పరిశీలన, సందర్శన, ఉత్పాకత పనితో కూడిన అభ్యసనం వీటన్నిటికీ అవకాశం ఉంటుంది. శాంతి విలువలు నేర్చుతుంది. జీవనవిధానం ప్రజాస్వామికంగా ఉండేట్లు చేస్తుంది. సమానత్వం, న్యాయం, స్వేచ్ఛ, లౌకికతత్వం, సామాజిక పునర్నిర్మాణానికి ఉత్సాహం పెంపొందిస్తుంది.

Source: NCFTE (2009) http://ncte-india.org/ncte_new/pdf/NCFTE_2010.pdf

పాఠశాల పెద్దగా బోధనా సంబంధిత జ్ఞానాన్ని అర్థంచేసుకోవడం :

మునుపటి ఉపవిభాగం (సబ్-సెక్షన్) లో మీరు బోధనాశాస్త్ర సాధారణ సూత్రాలైన క్రీయాశీల బోధన - అభ్యసన ప్రక్రియకు సంబంధించిన సూత్రాల గురించి అవగాహన పొందారు. ఈ విభాగంలో మీరు బోధనాశాస్త్ర విషయపరిజ్ఞానం గురించీ, అభ్యసన ఫలితాల గురించి, పాఠశాల ఆధారిత మదింపు గురించీ తెలుసుకుంటారు. విద్యావిషయక నాయకుడిగా మిమ్మల్ని నిలబెట్టడానికి, సమర్థవంతమైన పర్యవేక్షణల నిర్వహణకు అవసరమైన జ్ఞానం మరియు నైపుణ్యాల్ని పొందడానికి ఈ మూడు అంశాలు తోడ్పడుతాయి. PCK (Pedagogical-Content Knowledge) అనే పదాన్ని నిర్దిష్ట విషయ విభాగాలకై ప్రత్యేకించిన బోధనా పద్ధతులు సూత్రాల సమ్మేళనంగా అర్థంచేసుకోవాలి. PCK కేవలం దీనికి పరిమితం కాదు. దీనిలో సంబంధిత అంశం పట్ల ఉపాధ్యాయుడి అవగాహనలో విద్యార్థుల నేపథ్యం మరియు విభిన్నత,వేర్వేరు అభ్యసన అవసరాలు మిళితమై ఉంటాయి. వీటివల్ల విద్యార్థి అభ్యసన పురోగతికి లాభం చేకూర్చేలాగా బోధన - అభ్యసన ప్రక్రియల్ని రూపొందించడానికి వీలవుతుంది.

సాధారణ బోధనా పద్ధతుల పరిజ్ఞానం

దీనిలో అభ్యసనా వాతావరణం గురించి, బోధనా చిట్కాల గురించి, తరగతి గది నిర్వహణ గురించి, అభ్యాసకుల గురించి, జ్ఞానాన్ని ఎలా నిర్మించుకుంటారు (ఉదా. క్రియాశీల అభ్యసనా సూత్రాలు) అన్న దాని గురించి పరిజ్ఞానం అందజేస్తారు.

విషయాంశాల గురించిన పరిజ్ఞానం

సబ్జెక్టు లేదా దానికి సంబంధించిన విషయాంశాల గురించిన పరిజ్ఞానం కలిగి ఉంటుంది.

బోధనా శాస్త్రం - విషయజ్ఞానం

క్లుప్తంగా అర్థం చేసుకోవాలంటే “ఇది ఒక సబ్జెక్టును ఏవిధంగా బోధించాలి?” అన్న విషయానికి సంబంధించినది. ఒక సబ్జెక్టు కు సంబంధించిన సూచనలు వైఖరులు, ఉదాహరణలు (భావన నిర్మాణాలు లేదా దృగ్విషయాల చర్య) ఆ సబ్జెక్టు పై విద్యార్థుల పరిజ్ఞానం, అవగాహన మరియు అపార్థాలు, అపోహలు తొలగించుకోవడానికి ప్రశ్నించడం, విషయాత్మక స్పష్టత, బోధన చేస్తున్నప్పుడు విభిన్న విద్యార్థులను దృష్టిలో ఉంచుకోవడం వంటివి అర్థం చేసుకోవడం, దీనికి అదనంగా విభిన్న విద్యార్థుల విభిన్న సంస్కృతులు, సాంఘిక మరియు భాషా నేపథ్యాలు, ఇష్టాలు, అభ్యసనావసరాలు మరియు వైఖరులు, సాంకేతిక పద్ధతులు పాఠశాల తరగతి గదులలో సానుకూల అభ్యసన పరిస్థితులు కల్పించడానికి మరియు కొనసాగించడానికి సంపూర్ణంగా అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ చట్రం ఉపయోగపడుతుంది. వివిధ సబ్జెక్టుల యొక్క బోధనా శాస్త్రం విషయజ్ఞానం మరింతగా తెలుసుకోవడానికి విభిన్న సబ్జెక్టుల గురించి NCERT తయారుచేసిన ఈ మాడ్యూల్స్ (link <http://itpd.ncert.gov.in>) అనే లింక్లో లభ్యమవుతాయి.

వివిధ సబ్జెక్టుల బోధనా శాస్త్రం విషయజ్ఞానం

- పరిసరాల విజ్ఞానం యొక్క బోధనా శాస్త్రం
- విజ్ఞానశాస్త్రం యొక్క బోధనా శాస్త్రం
- గణితం యొక్క బోధనా శాస్త్రం
- సాంఘికశాస్త్రం యొక్క బోధనా శాస్త్రం
- భాషా బోధనా శాస్త్రం

తమ పాఠశాల, విభిన్న విషయ విభాగాల యొక్క బోధనా అభ్యసన పద్ధతుల పర్యవేక్షణ గురించి తెలియ పరిచే బోధనాశాస్త్రం, విషయ పరిజ్ఞానం (PCK) గురించిన మూలాలు అర్థంచేసుకొనేట్లు పాఠశాల నాయకుడు ఉండాలి. ఇవి ప్రాథమిక/ప్రాథమికోన్నత పాఠశాల వంటి చిన్న పాఠశాలల్లో తక్కువ ఉపాధ్యాయులు కలిగి ఉండడం మూలాన సాధ్యమవుతుంది. ఇక్కడ ఉపాధ్యాయులతో పాటు తరగతి బోధనలో ఎక్కువ సమయం గడపడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. కాబట్టి ఉపాధ్యాయునితో పాటు మీకు సబ్జెక్ట్ విభాగం (subject domain) పై లోతైన అవగాహన ఉండటం చాలా ముఖ్యం. పైన చూపిన మాడ్యూల్లో ప్రతి సబ్జెక్టుకూ తరగతి వారిగా, అభ్యసన ఫలితాలను నిర్ధారించడం జరిగింది. విద్యార్థుల అభ్యసన మరియు అభ్యసన పురోగతి, మీ పాఠశాలలో

జరిగిన బోధన అభ్యసన పద్ధతుల పరివర్తన ద్వారా తెలుస్తుంది. అయినప్పటికీ మనం విద్యార్థులు సంపాదించిన గ్రేడులు మరియు మార్కులు ఆధారంగా కాకుండా వారు ఆయా సబ్జెక్టులపై నిజంగా జ్ఞానాన్ని నైపుణ్యాలను, సామర్థ్యాలను సాధించారా? అన్నది అంచనా వేయగలగాలి.

దీని కొరకు అభ్యసన ఫలితాలు, పాఠశాల ఆధారిత మదింపు గురించిన భావనలు బాగా అవగాహన కలిగి ఉండాలి.

అభ్యసనా ఫలితాలు అంటే ఏమిటి?

కంఠస్థ పద్ధతుల నుండి దూరంగా, సామర్థ్య (అభ్యసనా ఫలితాలు) ఆధారిత మదింపు జరగాలని నొక్కి చెప్పారు. సాంఘిక-వ్యక్తిగత లక్షణాలు మరియు వైఖరులలో, నైపుణ్యాలు మరియు మార్పులలో సంవత్సరమంతా అభ్యసన ప్రక్రియల ద్వారా పిల్లలు ఏమి సాధిస్తారో ఉపాధ్యాయులు మరియు మొత్తం వ్యవస్థకు అర్థమయ్యేలా చేయడానికి NCERT అభ్యసనా ఫలితాలతో ముందుకు వచ్చింది. అభ్యసనా ఫలితాలు అనేవి ఒక నిర్దిష్ట తరగతి లేదా కోర్సు ముగిసేలోపు పిల్లలు పొందవలసిన జ్ఞానం గురించి చెప్పే ప్రవచనాలు, అభ్యసనాన్ని పెంచడానికి ఉపాధ్యాయులు అమలు చేయవలసిన బోధనాపద్ధతుల మద్దతు వీటికి ఉంటుంది. అవి సమగ్ర అభివృద్ధి స్థాయిలో పిల్లల పురోగతిని అంచనా వేయడానికి గుణాత్మక లేదా పరిమాణాత్మక పద్ధతిలో కొలవగల చెక్ పాయింట్లను అందించే విధాన ఆధారిత ప్రవచనాలు.

పర్యావరణ అధ్యయనాల కొరకు రెండు అభ్యసన ఫలితాలు ఉదాహరణలుగా కింద ఉన్నాయి :

- అభ్యాసకులు వివిధ వయస్సులు కలిగిన ప్రజల, జంతువుల పక్షుల ఆహార అవసరాలు, ఆహారం మరియు నీటి లభ్యత, ఇంట్లో మరియు పరిసరాలలో వీటి వినియోగం గురించి వివరిస్తాడు.
- అభ్యాసకుడు తన కుటుంబ సభ్యుల పాత్రలు, కుటుంబ ప్రభావాలు (విలక్షణతలు/లక్షణాలు/అలవాట్లు అభ్యాసాలు), మౌఖిక/రాత పూర్వక/ఇతర మార్గాల ద్వారా కలిసి జీవించాల్సిన అవసరాన్ని వివరిస్తాడు.

పై అభ్యసన ఫలితాలను సాధించడానికి, అభ్యాసకులకు జంటలుగా, సమూహాలలో, వ్యక్తిగతంగా పనిచేసే అవకాశాలను కల్పించాలి మరియు అన్వేషించడానికి ప్రోత్సహించాలి, అన్వేషణలను నోటి ద్వారా/రాసిన/చిత్రాల ద్వారా/హావభావాలతో నమోదు చేయాలి మరియు వ్యక్తపరచాలి. పెద్దలతో చర్చించడానికి మరియు వేర్వేరు ప్రదేశాలను సందర్శించడానికి, తమకు సచ్చిన అంశం గురించి వారి నుండి సమాచారాన్ని సేకరించడానికి మరియు కనుగొన్న విషయాలను సమూహాలలో చర్చించడానికి పిల్లలను అనుమతించాల్సిన అవసరం ఉంది. ప్రాథమిక దశలో నేర్చుకునే ఫలితాలు ప్రత్యేక అవసరాలున్న పిల్లలు (CWSN) మరియు వెనుకబడిన సమూహాలకు చెందిన వారితో సహా విద్యార్థులందరికీ సమర్థవంతమైన అభ్యాస అవకాశాలను అందించడానికి ఉద్దేశించినవి. పరిసరాల విజ్ఞానం, విజ్ఞానశాస్త్రం, గణితం, సాంఘిక శాస్త్రాలు మరియు భాషలు లాంటి పాఠ్యాంశాల కొరకు వీటిని అభివృద్ధి చేశారు. ఈ అభ్యసన ఫలితాలు పాఠ్య అంచనాలు మరియు బోధనా ప్రక్రియలతో ముడిపడి ఉన్నాయి. వెనుకబడిన సమూహాలకు చెందిన పిల్లలు కొరకు ఈ దిగువ ఇచ్చిన నిబంధనలు కూడా వర్తిస్తాయి.

- అభ్యసన ప్రక్రియలో వారి భాగస్వామ్యాన్ని నిర్ధారించండి మరియు ఇతర పిల్లల మాదిరిగానే అభివృద్ధి చెందడానికి వారికి సహాయపడండి. పిల్లలను పోల్చడం మానుకోండి.

- వ్యక్తిగత అవసరాలకు అనుగుణంగా పాఠ్యాంశాలు మరియు అభ్యసనా వాతావరణాన్ని సవరించండి.
- వివిధ విషయ రంగాలలో అమలుపరుస్తున్న కార్యకలాపాలను అందించండి.
- వయస్సు మరియు అభ్యసన స్థాయిలకు అనుగుణంగా సులభంగా చేయగల పాఠాలు మరియు దానికి సంబంధించిన వస్తువులను అందుబాటులో ఉంచండి.
- తరగతి గదుల సముచిత నిర్వహణ, ఉదా: శబ్దం, కాంతి మొదలైన వాటి నిర్వహణ
- ఇన్ఫర్మేషన్ అండ్ కమ్యూనికేషన్ టెక్నాలజీ (ICT) అందుబాటులో ఉంచుట, వీడియో లేదా డిజిటలైజ్డ్ ఫార్మాట్లను ఉపయోగించడం ద్వారా అదనపు సహకారం అందించడం.
- సంచార ఉపకరణాలు (వీల్ చైర్, క్రిచెస్, వైట్ కేస్), వినికెడి పరికరాలు, దృశ్య / దృశ్యేతర ఉపకరణాలు విద్యావిషయక అభ్యసన ఉపకరణాలు (టెయిలర్ ఫ్రేమ్, అబాకస్ మొదలగునవి)
- (CWSN) ప్రత్యేక అవసరాలుగల పిల్లల యొక్క బలాలు మరియు బలహీనతల గురించి ఇతర పిల్లల్లో సున్నీతత్వాన్ని పెంపొందించడం.
- విజయవంతంగా మదింపులను పూర్తి చేయడానికి అదనపు సమయం మరియు తగిన విధానాలను ఎంపిక చేయడం.
- మాతృభాష మీద గౌరవం మరియు సామాజిక-సాంస్కృతిక పరిసరాలకు సంబంధించినవి (ఉదా : సంప్రదాయాలు మరియు ఆచారాలు మొ॥నవి)

- NISHITHA కొరకు NCERT మాడ్యూలు-1, విద్యాప్రణాళిక, అభ్యసన ఫలితాలు మరియు సమ్మిళితవిద్య విద్యార్థి కేంద్రిత బోధన. (పేజి.నెం. 9 మరియు 10)

అభ్యసన ఫలితాలు తరగతి వారిగా ప్రక్రియలతో కూడిన చిన్న లక్ష్యాలు, ఇవి గుణాత్మక లేదా పరిమాణాత్మకంగా పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిని ఆశించిన సంపూర్ణ అభ్యసనం ప్రకారం పిల్లల పురోగతిని అంచనా వేయడానికి మాపనం చేయగలవు. విద్యా ప్రణాళికలను రూపకల్పన చేసేటప్పుడు ఉపాధ్యాయులు “సందర్భోచిత వనరులు మరియు తగిన అభ్యసన ప్రక్రియలను” ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది. అందరినీ కలుపుకొని ఉన్న తరగతి గదిలో వేర్వేరు అభ్యాసకుల అవసరానికి అనుగుణంగా వివిధ రకాల అభ్యసన పరిస్థితులను/అవకాశాలను అందించడానికి ప్రోత్సహించవలసి ఉంటుంది. ఏదేమైన ఒక తరగతికి సబ్జెక్ట్ వారీగా నిర్ధారించిన అభ్యసన ఫలితాలను ఒంటరిగా అర్థం చేసుకోకూడదు. పిల్లల యొక్క సంపూర్ణ అవగాహన కొరకు మొత్తంగా తీసుకోవాలి. అదేవిధంగా విద్యాప్రణాళిక సంబంధిత అంశాలలో నిర్వచించిన అభ్యసన ఫలితాలు వివిధ పాఠ్యాంశాలు మరియు దశలలో ఒకదానిపై ఒకటి నిర్మించబడతాయి.

ప్రధానోపాధ్యాయులు ప్రాథమిక స్థాయిలో అభ్యసనా ఫలితాల గురించి NCERT రూపొందించిన వివరణాత్మక పత్రాన్ని <http://ncert.nic.in> వద్ద పొందవచ్చు. తరగతి వారీగా మరియు సబ్జెక్ట్ వారీగా అభ్యసన ఫలితాలు గతంలో అందించిన మాడ్యూల్స్ జాబితాలో ఉన్నాయి. ప్రాథమిక స్థాయిలో అభ్యసన ఫలితాల గురించి విడుదలైన పత్రంలో ప్రతి తరగతికి భాషలలో (హిందీ, ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ), గణితం, పరిసరాల విజ్ఞానం, విజ్ఞాన శాస్త్రం మరియు సాంఘికశాస్త్రం ప్రాథమిక దశ వరకు ప్రత్యేకంగా పేర్కొన్న అభ్యసన ఫలితాలను కలిగి ఉంటుంది. ఈ పత్రం అందరు వాటాదారులకు, ముఖ్యంగా తల్లిదండ్రులు / సంరక్షకులకు, ఉపాధ్యాయులకు, SMC మరియు గ్రామ పెద్దల కొరకు ఉద్దేశించినది.

పాఠశాల ఆధారిత మదింపు అంటే ఏమిటి?

పాఠశాల ఆధారిత మదింపు అనేది బోధన మరియు అభ్యసన ప్రక్రియలో పొందుపరచబడిన ఒక మదింపు, అభ్యసనంలో మదింపు అభ్యసనం కోసం మదింపు అన్న విశాల విద్యా తత్వంలోనిది. పాఠశాల ఆధారిత మదింపు అనేది పాఠశాలలోని పాఠశాల ఉపాధ్యాయులచే పాఠశాల విద్యార్థులను మదింపు చేయడం. సంవత్సరం చివరిలో వివిధ విషయాలలో పిల్లల పనితీరును అంచనావేయడం అన్నది ఒక సాధారణ పద్ధతి. గ్రేడుల (మార్కుల ఇచ్చిన) అంతరాలు విద్యా అభ్యసనంలోని బలాలు మరియు బలహీనతలకు గల కారణాలు వివరించలేవు. వారి బలం, బలహీనతలు ఏమిటి? ఎందుకు? వివరించకుండా వారిని 'A' గ్రేడ్ పిల్లలు, 'B' గ్రేడ్ పిల్లలు అంటూ వివిధ గ్రేడులు ఇస్తారు. అంతేకాకుండా, తరచుగా, బాహ్య మరియు కేంద్రీకృత పరీక్షలు కూడా పిల్లలను ముఖ్యంగా చిన్న పిల్లలను భయ పెట్టవచ్చు.

మదింపు అంటే ఏమిటి? ఎందుకు మరియు ఎలా?

మదింపు యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం ఏమంటే, పిల్లల అభ్యసన అవసరాలను తీర్చడం, వారి బలాల ఆధారంగా వారు ఎదగడానికి వీలు కల్పించడం మరియు నేర్చుకోవడంలో ఉన్న అంతరాలను అధిగమించడానికి వారికి తగు సహకారం ఇవ్వడం, మదింపు 'ఎందుకు? ఏమిటి? ఎలా? అన్న విషయం అవగాహన చేసుకొనుటకు, కింది ప్రశ్నలను ఒక్కసారి చూద్దాం...

- అంచనా వేయుటకు గల ప్రమాణాలు ఏమిటి?
- ఇది ఏ ప్రయోజనాన్ని అందిస్తుంది?

ఈ ఉప విభాగం దీని ప్రమాణాలను వివరిస్తుంది. అనగా, అభ్యసన ఫలితాలు, మదింపు యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు తరగతి గది మరియు పాఠశాల ఆధారిత మదింపు వ్యూహాలను ఉపయోగించి పిల్లల అభ్యసన మరియు అభివృద్ధిని మనం ఎట్లా గమనించగలం అనే వివరాలతో కూడి ఉంటుంది.

అభ్యసన ఫలితాలు : అభ్యసనా మదింపు యొక్క ప్రమాణం :

అభ్యసనా మదింపుకు, ఏవిధమైన అభ్యసనం వాంచనీయమో అర్థం చేసుకోవడమే కాకుండా, దానిని అంచనా వేయగల ప్రమాణాలు కూడా తెలియడం అవసరం. చాలా తరచుగా, స్థూల లేక పాఠశాల ఆధారిత మదింపును నిర్వహించే వాటాదారులకు దాని గురించి స్పష్టంగా తెలియదు, ఎందుకుంటే ఉపాధ్యాయులు పాఠ్యపుస్తకాలను పూర్తి పాఠ్య ప్రణాళికగా భావిస్తారు మరియు యూనిట్ చివర అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన ప్రశ్నలను ఉపయోగించి పిల్లలను మదింపు చేస్తారు. అయితే పరీక్ష మరియు సాధన సర్వేలు స్పష్టమైన హేతుబద్ధత లేకుండా కొన్ని (MCQs) బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలను ఉపయోగిస్తాయి. వీరికి అంచనా వేసిన సామర్థ్యాలు మరియు వాటిలో ప్రతి దాని వెనుక ఉన్న అభ్యసన గురించిన స్పష్టత ఉండదు. సబ్జెక్ట్ వారిగా నేర్చుకునే ఫలితాలు, ప్రతి తరగతికి, జిల్లా/రాష్ట్ర/జాతీయస్థాయిలో అంచనా యొక్క ప్రమాణాల గురించి వేర్వేరు వాటాదారులను అంచనా వేయడమే కాకుండా, పాఠశాల స్థాయిలో ఉన్న వారిని, అంటే స్కూలు మేనేజ్మెంటు కమిటీ(SMC) సభ్యులు, సమాజం మరియు నాణ్యమైన విద్యకు భరోసా ఇచ్చే దిశగా వారి ప్రయత్నాలను నిర్దేశించడంతో పాటు వారి పాత్ర పట్ల రాష్ట్ర స్థాయిలో వ్యవస్థలో గల వారు బాధ్యత వహించాలి, అప్రమత్తంగా ఉండాలి. కాబట్టి స్పష్టంగా నిర్వచించిన అభ్యసన ఫలితాలు వేర్వేరు పాఠ్యాంశాలలో మదింపులను నెరవేర్చడానికి వేర్వేరు వాటాదారుల బాధ్యత మరియు జవాబుదారీతనాలకు మార్గ నిర్దేశం చేయగలవు.

‘మదింపు’ యొక్క ఉద్దేశ్యం: అభ్యసన కొరకు మదింపు :

మదింపు బోధనాభ్యసనలో అంతర్భాగం - అభ్యసన సమయంలో మదింపు నిరంతరం జరుగుతుంది. సంపూర్ణ మదింపు జరగాలంటే పాక్షిక లేదా వక్రీకరణ నుండి విముక్తి పొందాలంటే దీనికి బహుళ ఆధారిత అంశాలు కావాలి. తరగతి గది లోపల, వెలుపల విద్యార్థులు పాల్గొనే వివిధ రకాలైన అంశాల గురించిన సమాచారాన్ని సేకరించడానికి వివిధ వనరులను సృజించడం అవసరం అనగా జ్ఞానం, పనితీరు, నైపుణ్యాలు, ఆసక్తులు, వైఖరి మరియు ప్రేరణ మొదలగునవి. ఇది ప్రతి విద్యార్థి అభ్యసన అంతరాలను అర్థంచేసుకోవడంతో పాటు వారి బోధనాభ్యసనాన్ని ప్రతిబింబించడం, సమీక్షించడం మరియు సవరించడానికి ఉపాధ్యాయులకు సహాయపడుతుంది. ఇది బోధనాభ్యాసన ప్రక్రియల యొక్క ప్రణాళిక, వ్యవహార పద్ధతి మరియు మదింపులో విద్యార్థులను భాగస్వాములుగా చేస్తుంది. అందువల్ల ఉపాధ్యాయులు మరియు విద్యార్థులు తమ పరిపుష్టిని ఇవ్వడం మరియు స్వీకరించడం రెండూ మదింపులో భాగమే అవుతుంది.

బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల్లో తమ స్వంత పనిని విమర్శనాత్మకంగా అంచనా వేయడానికి, ప్రతిబింబించడానికి మరియు విశ్లేషించడానికి మరియు బలాలను, అంతరాలను గుర్తించడానికి విద్యార్థులకు అవకాశాలు మరియు సందర్భాన్ని కల్పించడం అవసరం. తమను తాము అంచనా వేసుకోడానికి మరియు తోటివారితో జట్టు పని గురించి ప్రతిబింబించేలా వారిని ప్రోత్సహించవచ్చు. అభ్యసనను మదింపు చేయడం పిల్లల విశ్వాసాన్ని పెంచుతుంది, జీవితకాల అభ్యసనం కోసం సామర్థ్యాలను అభివృద్ధి పరచడంలో సహాయపడుతుంది. ఇది బోధన, నేర్చుకునే సమయంలో కూడా జరుగుతుంది.

ఇది విద్యాప్రణాళిక ఉద్దేశాలు, లక్ష్యాల గురించి విద్యార్థుల స్థాయిని ప్రక్రియనైపుణ్యాలు / అభ్యసన సూచికలు, అభ్యసన ఫలితాల ఆధారంగా గుర్తించడానికి ఆధారపూరితమైన సమాచారాన్ని వ్యక్తిగత / జట్లవారీగా / స్వీయ లేదా తోటివారి ద్వారా మదింపు చేయడానికి తోడ్పడుతుంది.

(process skills/learning Indicators and Learning outcomes) పాఠ్యాంశాల యొక్క అన్ని అంశాలపై విద్యార్థుల అభ్యసనం, పాఠ్యాంశాల సమగ్ర సమాచారాన్ని అందించడం, వివిధ విషయ రంగాలలో పనితీరు, నైపుణ్యాలు, ఆసక్తులు, వైఖరులు మరియు సమగ్ర పద్ధతిలో ప్రేరణతో సహా పాఠశాలలో నిర్వహించే విద్యావిషయక, సహపాఠన విభాగాలుగా విడగొట్టకుండా విద్యార్థులను కలిపి ఉంచుతుంది.

వ్యక్తిగత / సమూహ / స్వీయ లేదా తోటి వారి అంచనా నుండి సేకరించిన సమాచారాన్ని ఉపయోగించి ఆధారాలతో ఉపాధ్యాయులు అభ్యసన ప్రక్రియలపై విద్యార్థుల పురోగతిని తెలుసుకుంటారు. ప్రతీ విద్యార్థి కోసం ఒక ప్రోఫైల్ నిర్వహించవచ్చు. ఇది ఆమె / అతని మునిపటి పనితీరుతో పోల్చితే పిల్లల పురోగతిని సంకలనం చేయడానికి ఉపయోగపడుతుంది. ఉపాధ్యాయుడు ఈ పరిశీలనలను రికార్డు చేయవచ్చు (ఆమె/అతని డైరీ/ లాగ్ బుక్/పిల్లల నోట్సులు/వర్క్ షీట్లు/ప్రాజెక్టు లపై) పిల్లల అభ్యసన అభివృద్ధిని (పురోగతిని) పర్యవేక్షించుటకు అవసరం అయినపుడు దానిని ఒక సాధనంగా వాడవచ్చు. ఈవిధంగా చేయడం వల్ల మన పిల్లల అభ్యసనను మరియు పురోగతిని మెరుగుపరచడం జరుగుతుంది.

- (మాడ్యూల్ 4 నుండి సేకరించనది, పాఠశాల ఆధారిత మదింపు - నిష్ఠా కొరకు NCERT)

మీరు బోధనాశాస్త్రం, విషయ పరిజ్ఞానం, అభ్యసనం కొరకు ఫలితాలు మరియు అభ్యసనానికి మదింపు అనే భావనలను చదివి అర్థం చేసుకున్నారు. విద్యార్థి కేంద్రీకృత బోధన, క్రియాశీల అభ్యాస సూత్రాలు మరియు వివిధ విషయాల యొక్క బోధనా విషయ పరిజ్ఞానం పై లోతైన అవగాహన ఆధారంగా పాఠశాలలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను నిర్వహించకుంటే విద్యార్థుల అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచడం లేదా విద్యార్థుల అభ్యసనా ఫలితాలను మెరుగుపరచడం సాధ్యం కాదు.

బోధనాభ్యాసన ప్రక్రియల యొక్క ప్రాథమిక అంశాలపై మీరు మరియు ఉపాధ్యాయులు అవగాహన కలిగి ఉండడం స్వీయ శిక్షణ పొందుతూ ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇవ్వడం పాఠశాల నాయకుడిగా మీది అతి ముఖ్యమైన బాధ్యత.

పాఠశాల అధిపతిగా మీరు స్వీయ లేదా ఇతరులను అభివృద్ధి చేయడం, ఉపాధ్యాయుల వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి, బృందాన్ని నిర్మించడం, ఆవిష్కరణ సంస్కృతిని సృష్టించడం మరియు బోధన-అభ్యసన ప్రక్రియల్లో సమగ్ర పరివర్తన సాధించడానికి తల్లిదండ్రులు మరియు సమాజంతో భాగస్వామ్యాన్ని నిర్మించడం వంటి ఇతర పాత్రల గురించి సమానంగా పనిచేయడం అవసరం. ఉపాధ్యాయులు మరియు విద్యార్థుల అభివృద్ధి సమగ్రంగా రూపకల్పన చేయకపోతే తరగతి గది ప్రక్రియల మీద దృష్టి కేంద్రీకరించడం మాత్రమే ఫలితాలను ఇవ్వదు. ఉదాహరణకు, వ్యక్తిగత-సామాజిక వెనుకబాటు గల విద్యార్థుల అభ్యాసనం పై దృష్టి కేంద్రీకరించే ప్రభావవంతమైన పాఠశాల బృందం (ఉపాధ్యాయులు, బోధనేతర సిబ్బంది, ప్రధాన ఉపాధ్యాయులు మరియు పాఠశాల నిర్వహణ కమిటీ సభ్యులు) పిల్లల మొత్తం అభివృద్ధి పై భారీ ప్రభావం చూపుతుంది. బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు వనరులు వంటి వ్యూహాలు పిల్లలకు మెరుగైన అభ్యసన అనుభవాలను అందిస్తాయి. అదేవిధంగా పాఠశాలకు, తల్లిదండ్రుల సహకారం, విద్యార్థుల అభ్యసనాన్ని గణనీయంగా మెరుగుపరుస్తుంది. పాఠశాలలో ఆవిష్కరణల సంస్కృతిని ప్రోత్సహించడం ద్వారా నేర్చుకోవడం, ప్రయోగం లేదా అన్వేషణ యొక్క మెరుగుదల కోసం కొత్త మరియు సృజనాత్మకత ఊహల గురించి ఆలోచించడానికి ఉపాధ్యాయులను మరియు విద్యార్థులను ప్రేరేపించవచ్చు.

పాఠశాలలో విద్యావిషయక పర్యవేక్షణ :

ఇప్పటి వరకు పాఠశాల నాయకునిగా, మీరు చురుకైన అభ్యసన గురించి శిక్షణ పొందారు. అభ్యసన ఫలితాలకు సంబంధించిన బోధనాశాస్త్రపరమైన విషయ పరిజ్ఞానం ఏర్పరుచుకున్నారు. అభ్యసనానికి సంబంధించిన మదింపు గురించి ప్రాథమిక అవగాహనను పెంపొందించుకున్నారు, ఒక విద్యా నాయకుడి తదుపరి పాత్ర.

- మొదటిది మీ బోధనాభ్యసనంలో కొత్తగా సంపాదించిన ఈ సూత్రాలను చేర్చడం.
- రెండవది విద్యార్థుల అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచడానికి తరగతి గది ప్రక్రియల్లో ఈ సూత్రాల యొక్క జ్ఞానం మరియు అభ్యాసాన్ని ఏ విధంగా ఏకీకృతం చేయగలరనే దానిపై ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇవ్వడం.

విద్యావిషయక నాయకుడి పాత్ర విద్యావిషయక పర్యవేక్షణ చేయడం. దీనిని పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుల యొక్క నిరంతర వృద్ధిని వ్యక్తిగతంగా మరియు సమిష్టిగా ఉత్తేజపరిచే, సమన్వయపరిచే మరియు మార్గనిర్దేశం చేసే ప్రయత్నంగా నిర్వహించవచ్చు. విద్యా నాయకుడిగా పాఠశాల నాయకుడు ఉపాధ్యాయుల లక్ష్యాలను స్పష్టంగా నిర్వహించడంలో మరియు వారికి అవకాశాలను సులభతరం చేయడంలో సహకారం అందిస్తాడు.

ఒక విద్యా పర్యవేక్షకుడు తల్లిదండ్రులు మరియు ఉపాధ్యాయులతో కలిసి సమాజ అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉండటానికి విద్యార్థులకు వివిధ జీవన ప్రగతి మార్గాల్లో ప్రయోజనం చేకూర్చే అర్థవంతమైన విద్యా అనుభవాన్ని అందించడంలో సహాయపడుతుంది.

పర్యవేక్షణ అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకొనుట చాలా ముఖ్యం. వివిధంగా అంటే

- విద్యాపరమైన దిశానిర్దేశం
- ఉపాధ్యాయులు మరియు తోటి సహోద్యోగులతో విద్యా సంభాషణ
- ఉపాధ్యాయులకు తమ అభిప్రాయాలను తెలుపడం
- ఉపాధ్యాయుల ప్రతిస్పందనలకు సహకరించడం
- పురోగతిని సమీక్షించడంలో సహాయపడడం
- అక్కడిక్కడే ఆచరణాత్మక సహాయాన్ని అందించడం.

పాఠశాల అధిపతి మరియు ఉపాధ్యాయుల మధ్య పర్యవేక్షక సంబంధం :

ఇది ఒక అభ్యాసకుడు(ఉపాధ్యాయుడు) మరియు పర్యవేక్షకుడు (ప్రధాన ఉపాధ్యాయుడు) పరస్పర విశ్వాసం, పరస్పర గౌరవాల ఆధారంగా సంబంధాన్ని మెరుగు పరచుకోవడమే లక్ష్యంగా ఉండే వృత్తిపరమైన విద్యావిషయక సంబంధం. విద్యార్థుల అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచడం మరియు పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధి కోసం వారి బోధనాభ్యసనాన్ని మెరుగుపరిచే ప్రక్రియలో ఒకరికంటే ఒకరు అధికం అనుకోకుండా ఇద్దరూ అభ్యాసకులుగా మారాలి.

విద్యావిషయిక పర్యవేక్షకుడి యొక్క విధులు :

- **ప్రణాళిక మరియు నిర్వహణ :** పర్యవేక్షకుడి (సూపర్వైజర్) యొక్క ప్రాథమిక పాత్ర ఉపాధ్యాయుల సహకారంతో వారి రోజువారీ పని గురించి వారితో కలిసి ప్రణాళిక రచించడం.
- **అనుకూల వాతావరణం ఏర్పరచడం :** పాఠశాల యొక్క భౌతిక అమరికలో మరియు భౌతిక వనరులను సరైన స్థలంలో ఏర్పాటు చేయడంలో పర్యవేక్షకుడు ఒక ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాడు. కూర్చోవడానికి సరైన స్థలాన్ని ఎంపిక చేయడం. గాలి, వెలుతురు, నీరు వంటి సదుపాయాలు కల్పించడం ఇందులో ఉంటాయి. అదనంగా, ఉపాధ్యాయులతో పాటు పర్యవేక్షకుడు కూడా బోధనాభ్యసన సామగ్రిని సమకూర్చడంలో సహకారం అందిస్తాడు.
- **నాయకత్వం మరియు దిశా నిర్దేశం :** పర్యవేక్షకుడు ఉపాధ్యాయులకి నాయకుడు. ఆమె/అతడు ఉపాధ్యాయులను నడిపిస్తాడు మరియు వారు ఉత్తమంగా పనిచేయడానికి వారిని ప్రభావితం చేస్తాడు. ఆమె/అతడు సాధించగల లక్ష్యాలను మరియు గమ్యాలను నిర్ణయించి తన సూచనలు, మార్గదర్శకాలతో వాటి సాధించడం సులభతరం చేస్తాడు.
- **ప్రేరణ :** పర్యవేక్షకుడు ఉపాధ్యాయులను ప్రేరేపిస్తాడు.

- **కొత్త బోధనా పద్ధతులను పరిచయం చేయడం** : బోధనాభ్యసన ప్రక్రియయొక్క తాజా జ్ఞానం మరియు నైపుణ్యాలపై పర్యవేక్షకుడు ఆధునీకరించబడాలి. మరియు వాటిని నిరంతరం ఉపాధ్యాయులతో పంచుకోవాలి. ఇది ఉపాధ్యాయులకు మనోబలాన్ని ఇవ్వడానికి, పని తీరులను సంతృప్తి పరచడానికి, మానవ సంబంధాలను మెరుగుపరచడానికి మరియు విద్యార్థుల అభ్యసనలో మెరుగుదలకు దారితీస్తుంది.
- **తనిఖీ** : పురోగతిని తనిఖీ చేయడం పర్యవేక్షకుడు చేసే అతి ముఖ్యమైన పని. లక్ష్యాలు/ గమ్యాలు నిర్దేశించడంతో పాటు ఉపాధ్యాయుల వాస్తవ పనితీరును తనిఖీ చేయడం మరియు పిల్లల అభ్యసన పురోగతిని తనిఖీ చేయడం ఇందులో ఉంటుంది.

విద్యావిషయక పర్యవేక్షణ లో మెళకువలు - ఏవిధంగా పర్యవేక్షించాలి?

పరిశీలన, పరిపుష్టి మరియు పర్యవేక్షణల గురించి క్లుణ్ణంగా అర్థం చేసుకోవడానికి వీడియోను పరిశీలించాలి. విద్యావిషయక పర్యవేక్షణ సమర్థవంతంగా పోషించడానికి పాఠశాల నాయకునికి సహాయం చేయడానికి రెండు సూక్ష్మపద్ధతులు కలవు.

అడుగు - వర్ణించు - అడుగు (Ask-Describe-Ask) : మంచిబోధన పద్ధతులకు పరిపుష్టి కలిగించడానికి ఒక సమర్థవంతమైన సూక్ష్మపద్ధతి.

‘అడుగు-వర్ణించు-అడుగు’ విధానం పర్యవేక్షకుడిని అధికారికపాత్ర నుంచి ప్రజాస్వామ్య పాత్ర వైపు తీసుకువెళుతుంది. ఎక్కడైతే పరిశీలకుడు, పర్యవేక్షకుడు (ప్రధానోపాధ్యాయుడు) మరియు పరిశీలకుడు (ఉపాధ్యాయుడు) కూడా సహఅభ్యాసకులుగా ఉంటారో, అక్కడ ఇద్దరికి కూడా భవిష్యలక్ష్యాలు మరియు అభివృద్ధి ప్రణాళికలపై ఏకాభిప్రాయం కుదురుతుంది. ఈ విధానం భయాన్ని కలిగించదు మరియు పరిశీలకుడు సంఘటన/ సందర్భానుసారం అభ్యసన పరంగా సంభాషణలు చేయడానికి వెంటనే మార్పుకుగాని, నమ్మకాన్ని పెంచడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది.

<http://pslm.niepa.ac.in/pluginfile>

[php/554/mod_book\)chapter/102/ask-describe-ask%20model.pds](php/554/mod_book)chapter/102/ask-describe-ask%20model.pds) మరియు వీడియోను వీక్షించండి.

ఈ పద్ధతిలో సోఫానాలు కింది విధంగా క్లుప్తంగా ఉన్నాయి. ఒక ఉపాధ్యాయుని తరగతిని ప్రధానోపాధ్యాయుడు (పర్యవేక్షకుడు) పరిశీలించిన తర్వాత ఈ ఉపాధ్యాయుడు ప్రధానోపాధ్యాయుల మధ్య సంభాషణ చేసుకుంటుంది. ఇదొక మంచి అభ్యసన నమూనా.

1. అడుగు:- తరగతిగదిలో ఉపాధ్యాయుడిని బోధన పద్ధతులను తనకుతాను మొదటగా అంచనా వేసుకోమని అడగాలి.

- అతని/ఆమె యొక్క బోధనా లక్ష్యాలు ఏవి?
- ఏవి బాగున్నాయి మరియు ఏవి ఫరవాలేదు?

దీనితో సంభాషణ మొదలవుతుంది. ఉపాధ్యాయుడు చెప్పేది వింటున్నామని మొదట నిర్ధారణ అవుతుంది. పర్యవేక్షకుడి పట్ల ఉపాధ్యాయుడికి నమ్మకం కుదురుతుంది (అది తన అభ్యసన మెరుగుదల కోసమే అని).

2.
 - పర్యవేక్షకుడిగా తరగతిగదిలో గమనించినది వివరించండి.
 - తరగతిగదిలో ఉపాధ్యాయుడి గురించి గమనించిన విషయాలను అతనికి వివరించండి.
 - ఉపాధ్యాయుని స్వీయ అంచనా గురించి మీ అభిప్రాయాలు తెలుపండి.
 - వివరించేటప్పుడు నేను గమనించినది లేక ఫలాన సాక్ష్యం అను పదజాలాలను వాడండి.
 - తీర్పు చెప్పుతున్నట్లుగా ఉండే భాషను వాడకండి.
 - ఉపాధ్యాయునికి తన అభ్యసన మరియు పురోగతి గురించి ఇచ్చే పరిపుష్టి మీద నమ్మకం ఏర్పడటం వల్ల మంచి ఫలితం ఉంటుంది.
3.
 - ఉపాధ్యాయుడు పురోభివృద్ధి చెందుటకు అతని వైఖరులు మరియు అవగాహన గురించి అడుగండి.
 - మన ఏం నేర్చుకున్నాం? ఇక ఉపాధ్యాయుడు తర్వాతి ఎంత భిన్నంగా ఉంటాడో చూడండి.
 - పర్యవేక్షకుడిగా మీరు లేకపోయినా మీ సలహాలు ఉపాధ్యాయుని అభ్యసన పద్ధతులలో మార్పు తెచ్చేట్లుగా ఉండాలని గుర్తుంచుకోవాలి.
 - తర్వాత తీసుకోవాల్సిన చర్యలు గుర్తించడం మరియు పర్యవేక్షణ మెరుగుదలకు కట్టుబడటం.

అభ్యసన వలయాలు :

ఉపాధ్యాయులు మరియు పాఠశాల నాయకులు కలిసి ఒక తరగతిగది బోధన జట్టుగా కార్యక్రమాలను కొన్ని వరుస పర్యవేక్షణలతో పరిశీలిస్తారు.

ఇది పాఠశాల / పాఠశాలల్లో బోధనాభ్యసన వ్యవస్థ మొత్తంగా అభివృద్ధి చెందడానికి ఉద్దేశించబడినది. బోధనాభ్యసన కేంద్రంగా ఎల్లప్పుడు ఈ పరిశీలన దృష్టి సారిస్తుంది. ప్రధానంగా బోధన - అభ్యసనలో ఎదురయ్యే సమస్యలు, ఇబ్బందుల గురించి దృష్టి సారిస్తుంది. ఉదాహరణకు

- ఒక్క ప్రత్యేక సభ్యులలో పిల్లల అభ్యసన వేగంలో మార్పుచోటు చేసుకోవడం.
- కొందరు పిల్లలు తమ అభ్యసన అవసరాలకనుగుణంగా ప్రభావంతంగా పొందలేకపోవడం మీద దృష్టి పెట్టడం.
- ఉపాధ్యాయులు అడిగే ప్రశ్నలు స్థాయి ఎక్కువ, తక్కువగా ఉండటం

తరగతిగది పరిశీలనలో అన్ని ప్రభావంతమైన విషయాలను తప్పక గుర్తించాలి. ఎన్నుకున్న (భాగాన్ని) ముఖ్యాంశాలను పరిశీలన జట్లు ఉపాధ్యాయులు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయులు కనీసం 30 నిమిషాలు పరిశీలించాలి. మధ్యాహ్న సమయంలో గమనించిన అంశాలను చర్చించాలి. ఎన్నుకున్న ముఖ్యాంశంలో గమనించిన విషయాలను అర్థం చేసుకొనే భాషలో పరిశీలకులు తెలియపరచాలి. దీని వల్ల ఉపాధ్యాయులు తమ బోధనను మెరుగుపర్చుకోవడానికి లేదా పాఠశాల మొత్తంగా సాధన చేయడానికి ఉపయోగపడుతుంది. పాఠశాలలోని బృందంగాని లేదా ఇతర పాఠశాలల నుంచి వచ్చిన పరిశీలకులుగాని కింది చూపిన విధంగా అభ్యసన వలయాలు వ్యవహరించాలి.

- ఉపాధ్యాయ జట్టు అభ్యసన వలయాలను తమ వృత్తిపర అభ్యసన అభివృద్ధికి ఉపయోగించుకోగలగడం.
- విద్యార్థి అభ్యసన మెరుగుదల ద్వారా పాఠశాల మొత్తం మెరుగుదలకు ఉపాధ్యాయజట్టు మరియు పాఠశాల నాయకులు ఈ అభ్యసన వలయాలను వినియోగించుకోవడం.
- ఇతర పాఠశాల నుంచి వచ్చే సమర్థులైన ఉపాధ్యాయ బృందాలు ఈ అభ్యసన వలయాలను వినియోగించి పాఠశాల అభివృద్ధికి దోహదం చేసేట్లు వ్యవస్థలో పనిచేసే వారు DIET/SCERT అధ్యపకులు) వినియోగించుకోగలగడం.
- ఇతర పాఠశాలల నుండి వచ్చిన ప్రధానోపాధ్యాయులు ఒక ప్రత్యేక పాఠశాలలో వలయాలను అభ్యసించడంలో నిమగ్నులవ్వడం.

ప్రతి ఒక్కరు కలిసి అన్వేషించడం ద్వారా అభ్యసనం చేయడం అనేది అభ్యసన వలయానికి గుండెకాయగా చెప్పవచ్చు. ఒక సమస్య వచ్చిందంటే ఆ జట్టు పరిష్కరిస్తుందని కాదు కానీ, పరిశీలకులు సమస్య గురించి సమగ్ర చిత్రంతో తరువాత సోపానాలతో కొత్త ఉపాయాలతోగాని హాజరవుతారు.

పాఠశాలలో అభ్యసన సంస్కృతిని నెలకొల్పడం (Creating a Learning Culture in School)

పాఠశాల లక్ష్యాలు మరియు ప్రత్యేకమైన పనికోసం ఏర్పాటు చేసిన (మిషన్) ను సాధించేందుకు కావలసినది సర్వత్ర అంగీకారం. స్వతంత్రజ్ఞాన సముపార్జన తపన మరియు భాగస్వామ్య అభ్యసనానికి కట్టుబడటం వంటి వాతావరణాన్ని అభ్యసన సంస్కృతి కల్పిస్తుంది. శక్తివంతమైన అభ్యసనా సంస్కృతి కలిగిన పాఠశాలలో ప్రధానోపాధ్యాయులు, ఉపాధ్యాయులు మరియు విద్యార్థుల మధ్య నిరంతర అభ్యసనాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. పాఠశాల నాయకుడిగా అభ్యసన సంస్కృతిని నిర్మించడం మొదటిసోపానం. ఈ విధానం ద్వారా అభ్యసనం, మార్పిడి, పరిపుష్టి కల్పించడం మరియు మెరుగుదల అనే లక్షణాలు ఇతర నడవడిని ప్రేరేపించడానికి, అభ్యసన వాతావరణం కల్పించడానికి కావలసిన సహకారం అందించడం ద్వారా ఆదర్శంగా నిలబడతారు. ఎక్కడైతే జట్లు ఒకరి నుండి ఒకరు మరియు పాఠశాల పరిధిని దాటిన వనరుల నుంచి అభ్యసనం చేస్తారో అక్కడ అభివృద్ధిని సాధించే సంస్కృతికి ఇవన్నీ చాలా ముఖ్యమైనవి. కింది వాటిని అనుసరించండి.

- ఉపాధ్యాయులకు వృత్తిపరమైన అభివృద్ధికి అవకాశాలు కల్పించాలి.
- అభ్యసించేవారిని మరియు అభ్యసనకు తోడ్పడేవారికి గుర్తింపు ఇవ్వడం.
- పరిపుష్టిని అందించడం, తీసుకోవడం.
- మార్పును మరియు నవకల్పనలను స్వాగతించడం
- సాధారణ పద్ధతుల ద్వారా జ్ఞానాభివృద్ధి మరియు సమాచార మార్పును పెంపొందించడం.

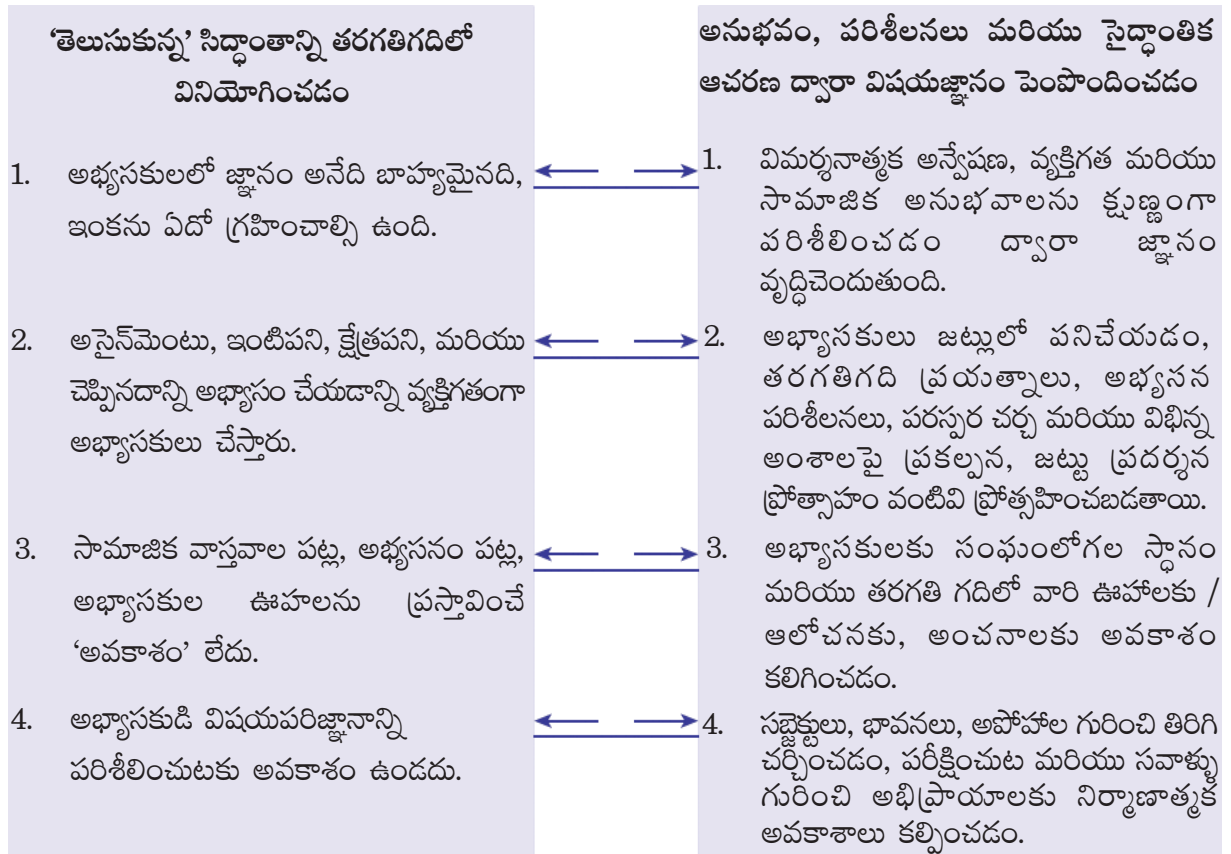
ఈ సెషన్లో, పాఠశాలలో అభ్యసన సంస్కృతిని కల్పించడం కొరకు రెండు ప్రభావవంతమైన భాగాల పరివర్తన పద్ధతులు మరియు జట్టు అభ్యసనం గురించి తెలుసుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయులు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయులు ప్రతిస్పందించే అభ్యాసకులుగా వ్యవహరించడం :

ఉపాధ్యాయులు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయులు తమ వృత్తిపరమైన అభివృద్ధికి అన్వయించుకుంటూ స్వీయపరీక్ష మరియు స్వీయ మూల్యాంకనం చేసుకొనడాన్ని ప్రతిస్పందనగా అర్థం చేసుకుంటాం. ప్రతిస్పందనను తమకు తామ పరిశీలించుకునే ఒక ముఖ్యసాధనం లేదా వ్యూహంగా పరిగణించవచ్చు. వృత్తిపర అభివృద్ధిని సాధించడంలో ప్రతిస్పందనను ఆచరించేవారిని ప్రతిస్పందనాత్మక అభ్యాసకులుగా పిలుస్తాం. పాఠశాల బోధన సమయంలోగాని తర్వాతగాని తన బోధనను పరీక్షించుకునే ఒక సూక్ష్మ పద్ధతి ప్రతిస్పందన. అనగా విషయాన్ని బోధించడం గురించి, రూపాంతరం చెందే భావన. పాఠ్య ప్రణాళిక ఏ విధంగా తయారుచేసుకున్నారు? అవి ఉపన్యాస పద్ధతిలో ఉన్నదా? లేక పిల్లల అవసరాలకు తగ్గట్టు విభిన్న అభ్యసన అవకాశాలకు కల్గిస్తున్నవా? విద్యార్థుల ఊహలు లేదా వారు ఆసక్తి చూపే అంశాలు ఏమిటి? ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో ఏమి ఆలోచిస్తున్నాడు? విద్యార్థులలో అభ్యసన సమర్థత ఉందా? లేదా? వంటివి పరీక్షించుకొనే దానిలో భాగంగా ప్రతిస్పందనను ఒక మెలకువ గల ఉపాధ్యాయుడు ఉపయోగించుకోవచ్చు.

నిరంతరం ప్రతిస్పందనలో పాల్గొనడం ద్వారా బోధననూ, నాయకత్వ అభ్యాసాన్నీ మెరుగుపరుచుకోవచ్చు. ఇది కొత్త అంతరీక్షణకు తలుపులు తెరవడమేకాక పాఠ సమస్యలకూ, సవాళ్ళకు, సాంప్రదాయ విధానాలకు పరిష్కారం సృష్టిస్తుంది. ప్రతిస్పందన అనేది ఒకరి నమ్మకాన్ని, మనోవైఖరుల్ని పరిశీలించే ఒక ముఖ్య సాధనం.

పాఠశాలలో జరిగే బోధన అభ్యసన పద్ధతులను అర్థంచేసుకొనడంలో ఎడమవైపు నుంచి కుడివైపు గల చిత్రమాలికను అనుసరించాల్సిన అవసరం క్రింది గ్రాఫ్ తెలియపరుస్తుంది.

Source: NCFTE (2009) http://ncte-india.org/ncte_new/pdf/NCFTE_2010.pdf

విద్యార్థి అభ్యసన ఫలితాలు మెరుగుదల కొరకు జట్టు అభ్యసన :

ఏ పాఠశాల సిబ్బంది అయినా తమ పాఠశాలకు సంబంధించిన సమస్యలను ఏర్పాటు చేయాల్సిన జట్ల ద్వారా పరిష్కరించుకొనడం ఒక ఉదాహరణగా గమనించవచ్చు. పాఠశాల ఉపాధ్యాయుల లేక సిబ్బంది సమావేశం సాధారణంగా నెలకోసారి జరగటం లేక కనీసం రెండు నెలలకోసారైనా జరగటం పాఠశాల ప్రక్రియలో ఒక సహజ లక్షణం. పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడు లేక సిబ్బంది సమావేశాలు నెలకు ఒకసారి జరపాలి. పాఠశాల నాయకునిగా తమ సిబ్బంది సమావేశాల ద్వారా విద్యావిషయక పరివర్తనం చేయవచ్చు. పాఠశాల అభివృద్ధిలో కలిగే అవరోధాలను అధిగమించడానికి అజెండాతో కూడిన అభ్యసన ప్రధానంగా గల సిబ్బంది సమావేశాలు పాఠశాల అభివృద్ధికి చర్చించడానికి ఒక వేదిక అవుతాయి. ఇక్కడ అన్ని అంశాలను సమస్యలను చర్చించవచ్చు. అవి.

1. తరగతి గదిలో బోధనలో నూతన ఆవిష్కరణలకు చోటు కల్పించే బోధనాభ్యాసన ఆచరణ కార్యక్రమాలు.
2. విద్యార్థి అభ్యసనానికి ఉపయోగపడే మదింపు వ్యూహాలు (అభ్యసనలో మరియు అభ్యసనకు కావల్సిన మదింపు వ్యూహాలు)
3. విద్యార్థి అభ్యసన ఫలితాలు.

సిబ్బంది సమావేశాలు ఉపాధ్యాయులకు ఒక అభ్యసన వేదిక. వీటిలో బోధన, సాధనలో ఎదుర్కొనే అవరోధాలు, విద్యార్థులకు సంబంధించిన విభిన్న సమస్యలు, విభిన్న రకాల విద్యార్థుల అభ్యసన అవసరాలు మరియు విద్యార్థి అభ్యసనను పెంపొందించే ప్రాధాన్యతీకరించే సాధనాలు, ఆచరణల గురించి అభిప్రాయ మార్పిడి జరుగుతుంది. సిబ్బందితో ప్రతిస్పందనాత్మక సంభాషణ కలిగించడానికి ఈ సమావేశాలు ఉపకరిస్తాయి.

సమర్థవంతమైన సిబ్బంది సమావేశాలు నిర్వహణకు మార్గదర్శక సోఫానాలు

- సిబ్బందికి సమావేశ ఉద్దేశ్యాలు స్పష్టపరచాలి.
- సిబ్బందితో చర్చించడానికి సమావేశపు అజెండా రూపొందించాలి.
- అజెండాను అనుసరించి ప్రతి అంశానికి తగిన సమయం కేటాయించాలి.
- సిబ్బంది సమావేశం నిర్వహించేటప్పుడు అజెండా ప్రాతిపదికగా ఉండాలి. నాయకులు విషయాలను (అజెండా అంశాలను) ప్రదర్శించాలి. అందరి సభ్యుల నుండి సేకరించిన సమాచారం లేదా సాక్ష్యాలను, ఆలోచనలను పంచుకోవాలి. సాక్ష్యాధార నిర్ణయాలు చేయాలి.
- సమావేశాలలోనే బాధ్యతలు కేటాయించడం, లక్ష్యాలను నిర్ధారించడం, జవాబుదారీతనం కల్పించడం చేయాలి.
- ప్రతి ఒక్కరు సమావేశానికి హాజరగునట్లు చూడాలి.
- సమావేశంలో తీసుకున్న నిర్ణయాలు మరియు అజెండా అంశాలను నిరంతరం సమీక్షించాలి.

పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక :

పాఠశాలలో నిర్దేశిత సమయంలో నిర్దేశించిన ఫలితాలను సాధించే దిశలో ఉండాల్సిన దార్శనికత, లక్ష్యాలు, గమ్యాలు మరియు వైఖరులను కలిపి ఉండేదే పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక. బోధన మరియు బోధనేతర సిబ్బంది

ద్వారా చేయాల్సిన పనులు సమాజం, తల్లిదండ్రులు మరియు ఇతర భాగస్వాములతో కలిసి చేయవలసిన పనులు. పాఠశాల నాయకుడు / నాయకునికి నిర్దేశిత గమ్యాలు మరియు ఎలా చేయాలి, ఎప్పుడు చేయాలి అనే వివరాల సేకరణ ఉండేట్లు పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక ఉండాలి. స్థూలంగా పాఠశాల అభివృద్ధికి ఇది దిశానిర్దేశం చేస్తుంది.

పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళికలో గుర్తించిన లక్ష్యాలు, పాఠశాల అభివృద్ధి కొలమానాలలో ఉండాలి. ఎప్పుడైతే ప్రణాళిక లక్ష్యాలు మరియు గమ్యాలు అమలుపరచగలిగి పూర్తిచేయబడతాయో అప్పుడు పాఠశాల తాను పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక ద్వారా గణనీయమైన ప్రమాణాలు సాధించిన స్థితిలో ఉన్నట్లు ప్రకటించుకోవచ్చు.

(విజన్) దార్శనికత ఒక వెలుగు :

దార్శనికత (విజన్) అనేది పాఠశాల అభివృద్ధి వైపుకు ముందడుగు. 'విజన్' అభివృద్ధి ప్రణాళిక ఎక్కడైతే మొదలవుతుందో అక్కడ విస్తృతార్థాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ప్రణాళికను ఏర్పరచడానికి, దిశానిర్దేశం చేయడానికి పాఠశాల స్థాయిలో చేసే లోతైన అభ్యాసమే పాఠశాల సమగ్ర అభివృద్ధి ప్రణాళిక.

1. భవిష్యత్తు అంశాలను ప్రతిబింబించే విధంగా విజన్ నివేదిక ఉండాలి.
2. విజన్ అనునది ఖచ్చితంగా విలువలు కలిగినదై ఉంటుంది. ఉదాహరణకు "అందరూ నేర్చుకోగలరు" అని నమ్మకాన్ని పిల్లల్లో మీరే అభివృద్ధి చేయవచ్చు.
3. నిర్ణయించిన సమయంలో సాధించేట్లు దిశానిర్దేశం చేసేదిగా ఉండాలి.
4. విజన్ కు కాలపరిమితి ఉండాలి. ఉదాహరణకు 3 లేక 5 సం॥లు
5. పాఠశాల విద్యాప్రణాళిక దీనికి ఒక రోడ్ మ్యాప్ (కార్యనిర్వహణ చిత్రం). ఇది పాఠశాలకు కావలసిన మార్పులు అవసరాలు, గుర్తించి అవి ఎప్పుడు సాధించబడతాయో తెలుపుతుంది..

పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక తయారీలో గల మూడు స్థాయిలు :

పాఠశాల ఆధారిత అభివృద్ధి ప్రణాళికను మూడు స్థాయిలలో విభజించడమైనది.

1. ప్రణాళిక స్థాయి
2. ఆచరణాత్మక స్థాయి మరియు
3. నిర్వహణ మరియు మూల్యాంకన స్థాయి

సోపానం 1 : కమిటీలు / జట్లు రూపకల్పన

పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక తయారీకి మరియు అమలుకు బాధ్యతలు పంచుకోవడం కోసం జట్లను ఏర్పర్చడం. ఉపాధ్యాయులను, సిబ్బందిని జట్లుగా ఏర్పడి కలిసి పనిచేయడం వారి సామర్థ్యాలను ఉపయోగించుకోవడం, పాఠశాల తమది అన్న భావనలు పెంచడం, ఈ కృత్యం ద్వారా జరుగుతుంది. ఈవిధమైనటువంటి కృత్యాలు వారిని పాఠశాలకు మరియు దాని అభివృద్ధికి దగ్గర చేస్తుంది. ప్రతి పాఠశాలకు కనీసం నాలుగు జట్లు పనిచేసే ప్రాతిపదికన జట్ల కూర్పు జరుగుతుంది.

1. ప్రణాళిక జట్టు
2. ఆచరణ జట్టు
3. నాయకత్వ జట్టు
4. మదింపు జట్టు

సోపానం 2 : మౌలిక సమాచారం

ప్రణాళిక తయారీలో పాఠశాల అవసరాలు అర్థంచేసుకోవడం, పాఠశాల (డేటా) నమోదు డేటా, భవిష్యత్తులో కావలసిన ఉపాధ్యాయులు, వారి సౌకర్యాలు, సమాజమును అర్థంచేసుకోవడం, పాఠశాల సౌకర్యాలు, సిబ్బంది, సమాజము మరియు భాగస్వామ్యాలు అన్నీ ఉంటాయి. పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక ద్వారా పాఠశాల సిబ్బంది అవసరాలు తనను తాను పరిశీలించుకోవడం, ఏం ఉంది? ఏం కావాలి? ఏం సాధించాలి? ఏం ప్రతిఫలించాలి? వంటివి పరిశీలించాలి. ప్రతి పాఠశాల తన అవసరాలకు తగ్గట్లు అభివృద్ధిద్వేష్యంతో రోడ్ మ్యాప్ తయారు చేసుకోవాలి.

సోపానం 3 : దార్శనికతను నిర్ధారించుకోవడం

పాఠశాల ఆధారిత అభివృద్ధి ప్రణాళిక తయారీలో విజన్ మరియు సేకరించిన సమాచారం దిశానిర్దేశం చేస్తాయి. దార్శనికత నిర్మాణంలో మీ యొక్క పాత్ర మరియు వాటిపై గల అంచనాలను గుర్తుంచుకోవాలి. స్వీయ దార్శనికత మరియు దార్శనికత నిర్వహణలను సృష్టించుకోవాలి. ఉదా|| రాబోవు 3 సం||లలో నిన్ను ఎక్కడ చూసుకోవాలి? (స్వీయ దార్శనికత). నీ యొక్క సంస్థను రాబోవు 3 సం||లలో ఏ విధంగా చూసుకోవాలి? (సంస్థపట్ల దార్శనికత) భాగస్వాముల సహాయంతో విజన్ స్టేట్ మెంట్ రూపొందించాలి. ఇది సమిష్టికృషిగా ఉండాలి.

దార్శనికతను తయారు చేసేటప్పుడు అనుసరించవలసిన పద్ధతులు :

- మీ విజన్ అందరికీ కనబడునట్లు ఉండాలి.
- ఒక వాక్యంగాని, సంక్షిప్త వాక్యాలుగా / పేరాగా ఉండాలి.
- ప్రతి వాక్యం వర్తమాన కాలంలో ఉండాలి, (మీరు వాటిని ఇప్పటికే సాధించినట్లుగా)
- ఇది సరైన మేధస్సు మరియు భవిష్యత్తుపై నమ్మకం కలిగిస్తుంది.

సోపానం 4 : ప్రాధాన్యతలు నిర్ధారించడం

విజన్ ను మనస్సులో ఉంచుకొని పాఠశాల ప్రాధాన్యతలను నిర్ణయించుకోవాలి. పాఠశాలకు కావలసిన అవసరాలు ప్రతిబింబించే దార్శనిక నివేదికను అభివృద్ధి చేయాలి. ఇదే విధంగా అనేక ప్రాధాన్యతలు కల్పించాలి, అవి రాబోవు 3 సం||లో చేసేటటువంటి పనిని తెలిపేట్లు, ప్రత్యేకంగా ఆయా సం||లలో చేసే నిర్వహించే పనిని తెలిపేట్లు దార్శనిక అంశం ఉండాలి. ప్రాధాన్యత క్రమంలో ఏయే నెలల్లో ఏయే పనులు చేబడతారు? ఎవరు బాధ్యత వహిస్తారని? విధిగా విశదీకరించాలి.

ఉదాహరణ : - పిల్లలందరి అభ్యసన అవసరాలను గుర్తించడం, అంచనావేయడం, మరియు అభివృద్ధి చేయడం.

బోధన చేయటానికి ఉపాధ్యాయుల విషయజ్ఞానం మరియు నైపుణ్యాల అభివృద్ధి.

- విద్యార్థులు మరియు ఉపాధ్యాయులు అభ్యసన అనుభవాలు మరియు బోధనాభ్యసన హాయిగాలిపేట్లుగా ఉండడం.

సోపానం 5 : లక్ష్యాలు / గమ్యాలు

మీ పాఠశాల భాగస్వాములతో కలిసి విజన్‌ను నిర్ధారించుకున్న తర్వాత లక్ష్యాలు గుర్తించిన విషయాలను చర్చించాలి. విజన్‌లో 3 సం॥ల విజన్ నివేదిక ఉన్నట్లయితే, మూడు సం॥ల లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా విజన్ ఉంటుంది. ప్రతి సం॥ సాధించాల్సినవి రెండు నుండి మూడు లక్ష్యాలు, గమ్యాలు వార్షిక లక్ష్యాల్ని సాధించడానికి నిర్దేశించబడతాయి. లక్ష్యాలు కూడా ప్రాధాన్యతలతో కూడినవి గమ్యాలు చేరుకోవడానికి సహాయపడతాయి.

సోపానాలు 6 :

పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకన వ్యవస్థ ఒకసారి పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక తయారైనప్పటి నుంచి అమలు చేయడం గురించి నిర్దిష్ట కాలపరిమిలో మానిటరింగ్ చేయాలి. ఈ నిర్వహణ జట్టు నిర్దేశిత లక్ష్యాలు గమ్యాలను సాధించుటకు ఉపయోగపడుతుంది. పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళికను అర్థ మరియు సంవత్సర కాలపరిమితిలో మూల్యాంకన చేయాలి.

ప్రతిస్పందన ప్రశ్నలు :

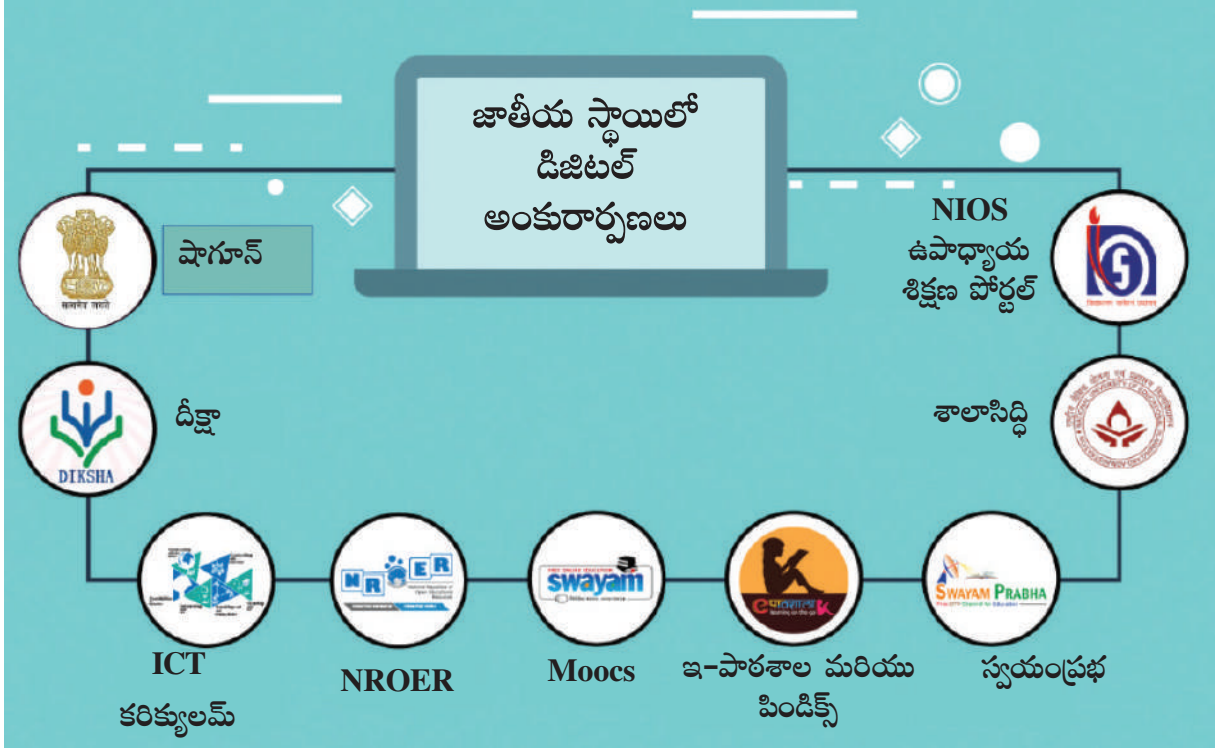
- పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక రూపకల్పన మరియు అమలులో నాయకుడిగా మీ పాత్రను ఏలా చూస్తారు?
- ఈ రోజు మీ పాఠశాల బలాలు, బలహీనత విషయంలో ఎలా ఉందో స్పందించండి? ఏ రెండు ప్రాధాన్య అంశాలలో మీ పాఠశాలను మీరు అభివృద్ధి పరుస్తారు? ఎందుకు?
- పాఠశాల అభివృద్ధి ప్రణాళిక తయారీలో ఎన్ని స్థాయిలు ఉన్నాయి?

పాఠశాల విద్యలో ICT అనుసంధానం :

ప్రతీపాఠశాల ఉపాధ్యాయుడు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయులు / ప్రిన్సిపాల్స్ వేర్వేరు బలాలు మరియు సామర్థ్యాలు కలిగి ఉంటారు. తరగతిగది నిర్వహణ మరియు రోజువారీ ఎదురయ్యే సాధారణ సమస్యలు మరియు సంక్లిష్ట విషయాలు చేపట్టడానికి, ప్రణాళిక చేయడానికి, అమలు చేయడానికి, పరిష్కరించడానికి వారు ఈ సామర్థ్యాలను ఉపయోగిస్తారు. అయినప్పటికీ తరగతి పరిమాణం, విషయం యొక్క స్వభావం, ఉపాధ్యాయ విద్యార్థి నిష్పత్తి, క్షేత్ర స్థాయిలో వనరుల లభ్యత, భాష మరియు భౌగోళిక వైవిధ్యం మొదలైనవి, బోధనా సిబ్బంది మరియు విద్యా నిర్వాహకులకు సవాళ్ళుగా నిలుస్తాయి. ప్రతీ ఉపాధ్యాయుడు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయుడు విద్యా నాయకత్వాన్ని అందించడానికి, ఆవిష్కరించడానికి రోజువారీ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి మరియు అంతిమంగా పాఠశాల ప్రభావవంతంగా పని చేయడానికి కృషి చేయాల్సిన అవసరం ప్రస్తుతం ఎంతగానో ఉంది. ఈ నేపథ్యం దృష్ట్యా బోధన అభ్యసన వాతావరణాన్ని కల్పించడానికి ICT కీలక పాత్రపోషిస్తుంది.

యునెస్కో ప్రకారం డిజిటల్ సమాచారాన్ని సృష్టించడానికి నిల్వచేయడానికి తిరిగి పొందడానికి మార్చడానికి పంపించడానికి మరియు స్వీకరించడానికి విభిన్న సాంకేతిక సాధనాలు మరియు వనరులను ICT సూచిస్తుంది. ప్రపంచంతో అనుసంధానం అవ్వడానికి, ఒకరితో ఒకరు కనెక్ట్ అవ్వడానికి ICT తో సృష్టించడానికి ICT తో ఇంటరాక్ట్ అవ్వడానికి మరియు సమాజంలో ఉన్న అసమానతలను చేరుకోవడానికి మరియు వాటిని రూపుమాపడానికి ఒక వారధిగా ఉండడానికి విద్యలో ఉన్న అన్ని అవకాశాలను ఉపయోగించుకోవడానికి ICT ఒక ప్రబల శక్తిగా

తోడ్పడుతుంది. ICT యొక్క సామర్థ్యాలను ఉపయోగించుకోవడానికి, ICT ఉపయోగం ఎందుకు? ఎట్లా అనే అవగాహన ప్రతీవారికి కలిగించాలి. MHRD కేంద్రప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో పాఠశాల విద్యారంగంలో ఈ మధ్యకాలంలో చేపట్టిన కొన్ని ముఖ్యమైన ICT కార్యక్రమాలు / కార్యకలాపాలు ఇక్కడ చర్చించబడ్డాయి.

నేషనల్ రిపోజిటరీ ఆఫ్ ఓపెన్ ఎడ్యుకేషనల్ రిసోర్సెస్ (NROER) ఇ-పాఠశాల (వెబ్పోర్టల్ మరియు మొబైల్ అనువర్తనాలు) మరియు DIKSHA చిత్రాలు, ఆడియోలు, వీడియోలు, ఇంటరాక్టివ్లు, గ్రాఫిక్స్, యానిమేషన్లు, డిజిటల్ పుస్తకాల రూపంలో ఓపెన్ ఎడ్యుకేషనల్ రిసోర్సెస్ ప్రాప్తిని ((NROER)) అందిస్తుంది. డిజిటల్ పాఠాలు, టైమ్లైన్స్ మొదలైనవి. జీవితకాల అభ్యాసం మరియు నిరంతర వృత్తిపరమైన అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి SWAYAM మరియు ICT పాఠ్యాంశాలపై MOOCs వంటి కార్యక్రమాలు ఆన్లైన్ మరియు బ్లెండెడ్ మోడ్లోని కోర్సుల శ్రేణిని అందిస్తుంది. 'స్వయంప్రభ' ఆధ్వర్యంలో 24x7, DTH TV ఛానల్ ఇంటర్నెట్ కనెక్టివిటీ సవాలంగా ఉన్నచోటకూడా మాస్ కమ్యూనిటీకి చేరే ప్రయత్నం జరిగింది.

ఆన్లైన్ పర్యవేక్షణను కూడా ప్రారంభించే విద్యావేత్తలు వారి ఉత్తమ పద్ధతులను పంచుకోవడానికి షాగున్ (Shagun) అవకాశం కల్పిస్తుంది.

సాంకేతికత పట్ల అవగాహన కల్పించడం ద్వారా సైబర్ ప్రపంచంలో భద్రత మీద భయాలు (threats) కూడా కొనసాగుతాయి. సైబర్ చట్టాలు మొదలైన వాటిగురించి తెలుసుకోవడం మరియు విద్యార్థులలో అవగాహన కల్పించడం విధాన రూపకర్తలు, విద్యాప్రణాళిక రూపకర్తలు, పాఠశాల నిర్వాహకులు మరియు ఉపాధ్యాయుల బాధ్యత. అందుబాటులో ఉన్న లెర్నింగ్ మేనేజ్మెంట్ సిస్టమ్ (LMS) చేత దాదాపు 41 లక్షల మంది ఉపాధ్యాయులకు దశల వారీగా శిక్షణ ఇవ్వడానికి కార్యక్రమాన్ని రూపకల్పన చేశారు. ఈ LMS ని <https://itpd.ncert.gov.in> పోర్టల్ ద్వారా చూడవచ్చు. ఈ పోర్టల్ ఉపాధ్యాయ శిక్షణా కార్యక్రమాల పురోగతిని, ఆచరణను కలిగి ఉంటుంది.

ఈ ఇంటిగ్రేటెడ్ ఉపాధ్యాయ శిక్షణా కార్యక్రమాలు అనేక వనరుల సమూహాలతోపాటు ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇస్తున్న డేటాను విశ్లేషించడానికి (ICT) ప్రోత్సహిస్తుంది. ఇది రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ద్వారా ఉత్తమ పద్ధతులను పంచుకోవడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది.

కేస్ స్టడీస్ (Case Studies) :

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయుని పేరు : ఖైవాంగ్ ఉరిగోల్, ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాల, ఖార్, లాహోల్ స్పిటి, హిమాచల్ ప్రదేశ్.

ఖార్ (లాహోల్ స్పిటి, హిమాచల్ ప్రదేశ్) అనే మారుమూల గ్రామంలో ఉన్న ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాల గణనీయంగా మంచి పనితీరు కనబరిచింది. ఈ పాఠశాల ప్రధాన భూభాగాలతో అస్సలు సంబంధం లేకుండా వెనుకబడిన ప్రాంతంలో ఉంది. తీవ్ర భౌగోళిక పరిస్థితులు పాఠశాల అధిపతికి అవరోధం కాలేదు. ఖైవాంగ్ ఉరిగోల్ ఆశయం కొరకు నగరాలలో నెలకొన్న పాఠశాలలకు తీసిపోని విధంగా తన కలలను నిజం చేసుకున్నారు. పాఠశాల బాగా నెలకొల్పబడి చక్కగా నిర్వహింపబడుతుంది. ఇది ఇద్దరు ఉపాధ్యాయులతో కూడిన చిన్నపాఠశాల. పాఠశాలలో పూర్తిగా పనిచేసే లైబ్రరీ, టీచింగ్ లెర్నింగ్ మెటీరియల్ (TLM), టర్నింగ్, యాక్టివిటీరూమ్ (కార్యకలాపాల గది), కిచెన్ (వంటగది), టాయిలెట్లు (మరుగుదొడ్లు) మరియు క్రీడా మైదానం ఉన్నాయి. గాలివెలుతురు బాగా ఉన్న తరగతిగదులు ఉన్నాయి. అంతేకాక నిరంతర విద్యుత్ సరఫరా కలిగి ఉంది. పాఠశాల పర్యావరణకు అనుకూలమైన సౌరదీపాలను ఉపయోగిస్తుండడం ఆసక్తికరం. ఇటువంటి సాంకేతిక పరిజ్ఞానాలను ఉపయోగించడం పర్యావరణాన్ని అర్థం చేసుకోవడం యువతరాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. వాటిలో మరింత స్థిరమైన వాతావరణం కొరకు దోహదపడే తత్కాలికశక్తిని కల్గిస్తుంది. ఈ కార్యక్రమాలన్నీ పాఠశాల అధినేత చేపట్టినవే. పాఠశాలను బాగాపనిచేసే సంస్థగా ఆయా అంకురార్పణలు చేశారు.

ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాల, ఖార్

ఖైవాంగ్ గ్రామస్థుల సహకారంతో ఒక టి.వి. రూమ్ ను నిర్మించగలిగారు. ఈ గది ప్రత్యేకంగా విద్యార్థులకు మల్టీమీడియా ద్వారా నేర్చుకోవడానికి ఉపయోగపడుతున్నది. సాంప్రదాయక అభ్యసనం వల్లెవేసే/బట్టి పద్ధతి కాదు. విద్యార్థులకు నైతిక కథలు మరియు కవితలను చూపిస్తారు. మరియు ప్రతీరోజు వార్తలు చూపించి వాటి గురించి తెలుసుకుంటారు. ఈ గదిలో కంప్యూటర్ కూడా ఉంది. దీని వల్ల విద్యార్థులు కంప్యూటర్ ను ఆపరేట్ చేయడం మరియు ఉపయోగించడం లాంటి ప్రాథమిక అంశాలను తెలుసుకోవడానికి మరియు సాధన చేయడానికి ఉపయోగపడేలా నెలకొల్పారు. పుస్తకాలను అందించిన ఉపాధ్యాయుల సహకారంతో గ్రంథాలయాలను (లైబ్రరీ) స్థాపించారు. విద్యార్థులు సాధారణంగా భోజనం తర్వాత లైబ్రరీలో చదువుతారు. అభ్యాసనానుభవాన్ని సరదాగా చేయడానికి తరగతి గదులు అన్నీ చిత్రాలు మరియు కొటేషన్లతో పెయింట్ చేయబడ్డాయి. వేసవికాలం మరియు శీతాకాలం కోసం పాఠశాలలో ప్రత్యేక వాష్ రూమ్ లు నిర్వహిస్తున్నారు. ఇది కఠినమైన వాతావరణంలో కూడా విద్యార్థులు తమ అధ్యయనాలను కొనసాగించడానికి సహాయపడుతుంది.

ఏక్టివిటి రూమ్

ఆట స్థలం

వంటగది

తరగతి గది

టి.ఎల్.ఎమ్. గది

పాఠశాల నాయకులు/ప్రధానోపాధ్యాయుల చొరవతో పునర్నిర్మించిన ఆటస్థలం కూడా ఉంది. సమీప భవిష్యత్తులో పాఠశాలలో గ్రీన్ హౌస్ నిర్మించాలని కూడా ఖెవాంగ్ యోచిస్తున్నారు. గ్రీన్ హౌస్ లో విద్యార్థులకు ఆరోగ్యకరమైన మరియు సేంద్రియ ఆహారాన్ని అందించే పంటలు పండిస్తారు. విద్యార్థులకు పోషకపరమైన ఆహారాన్ని అందించే పూర్తిగా పనిచేసే చక్కటి వంటగది ఉంది. జ్ఞానాత్మక సామర్థ్యాలను (Cognitive Abilites) పెంపొందించుకోవడమే కాకుండా విద్యార్థులకు సరైన పోషకాహారాన్ని అందించడం కొరకు పాఠశాల పనిచేస్తుందని గమనించడం ఆసక్తికరం.

ఎన్ని అవరోధాలు ఉన్నప్పటికీ ఈ పాఠశాల విద్యార్థులు జవహర్ నవోదయ విద్యాలయాలకు (NVS) ఎంపికైనారు. దీనికి కారణం “విద్యార్థులు గణితంలో నైపుణ్యాలు కల్గి ఉండటం” అని అంటారు ఖెవాంగ్. నవోదయ విద్యాలయ ప్రవేశాల కోసం ఈయన స్వయంగా విద్యార్థులకు తర్ఫీదు ఇచ్చారు.

క్రమ సంఖ్య	సంవత్సరం	జవహర్ నవోదయ విద్యాలయకు ఎంపిక కాబడిన విద్యార్థుల సంఖ్య
1	2009 - 2010	04
2	2010 - 2011	02
3	2011 - 2012	01
4	2013 - 2014	02
5	2014 - 2015	01
6	2015 - 2016	01
7	2016 - 2017	01
8	2017 - 2018	02

తన నిరంతర ప్రయత్నాల ద్వారా మొదటి నుండి ఒక పాఠశాలను నిర్మించిన ఖెవాంగ్ వంటి పాఠశాల అధిపతులు సమాజానికి ఆదర్శంగా నిలుస్తారు. ఇది ఆధునిక విద్యకు అతని మేల్కొలుపు. ఇది కరుణతోకూడిన అభ్యాసం ఇది పుస్తకాల పైనో బట్టి పద్ధతిపైనో ఆధారపడలేదు. తమ పరిసరాల గురించి తెలుసుకోవడం మరియు విమర్శనాత్మకంగా అభివృద్ధి చెందడం మీద ఆధారపడుతుంది. పాఠశాల గురించి ఆయన దార్శనికతలో ప్రతిబింబించేది ఇదే. ఖెవాంగ్ ఉరిగోల్ పాఠశాల అభివృద్ధి కొరకు నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్ లీడర్షిప్ పాత్ వేస్ కు హాజరయ్యారు. ఇది 24 జనవరి, 2019 నేషనల్ సెంటర్ ఫర్ స్కూలు లీడర్షిప్ NIEPA చే నిర్వహించబడింది.

పాఠశాల అధిపతి పేరు : రాగిణి రామ్‌చంద్రసర్వ్స్, జిల్లా పరిషత్ ఆదర్శపాఠశాల, నివాలి, చిప్లన్, రత్నగిరి జిల్లా, మహారాష్ట్ర.

జిల్లా పరిషత్ ఆదర్శ పాఠశాల, నివాలి, చిప్లన్, రత్నగిరి జిల్లా, మహారాష్ట్ర భారతదేశంలోని ఆదర్శప్రాయమైన ప్రాథమిక పాఠశాలల్లో ఒకటిగా పనిచేస్తుంది. ఆ పాఠశాలపై పాఠశాల అధిపతి తన డైనమిక్ ప్రభావాన్ని చూపారు. సాంప్రదాయక బట్టి విధానాన్ని అనుసరించే బదులు, పాఠశాలల అధినేత రాగిణి రామ్‌చంద్రసర్వ్స్ ప్రాథమిక తరగతుల్లో వినూత్న బోధన మరియు అభ్యసన ప్రక్రియలను ప్రవేశపెట్టారు. మహారాష్ట్రలోని బ్లాక్‌కుమ్మేలోని పాఠశాలలను వ్యక్తిగతంగా

సందర్శించిన ఆమె సహచరుల మద్దతు లేకుండా ఇది సాధ్యంకాదు అనుకున్నారు. ఈ సందర్భం యొక్క ఆసక్తికరమైన ఫలితాలలో ఒకటి కృత్యాధార బోధనను తన సిబ్బందికి పరిచయం చేయడం. విద్యాపరంగా మెరుగైన ఫలితాలను సాధించడానికి విద్యార్థులను ప్రోత్సహించినందున మరియు వారి జ్ఞానస్థాయిలను మెరుగుపరిచినందున ఈ బోధన యొక్క సాంకేతికత చాలా ప్రయోజనకరంగా ఉందని నిరూపించింది. ఈ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టడానికి ముందు పాఠశాల అధిపతి ఇతర భాగస్వాములతో ఒక సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసి ఈ భావనను వారికి పరిచయం చేశారు. ఆసక్తికరంగా ఆ భాగస్వాములు చాలా ఉత్సాహాన్ని చూపించారు. మరియు కృత్యాధార బోధనా పద్ధతులను మార్చడానికి మరియు అనుసరించడానికి పాఠశాలలకు సహాయపడ్డారు. పాఠశాల తరగతిగది నేలను రంగురంగులతో రూపొందించడంలో వారు సహాయపడ్డారు. పాఠశాలలో బోధనా అభ్యసన ప్రక్రియలలో కృత్యాధార పద్ధతులు.

ఈ కింది వాటిపై దృష్టి పెడతాయి.

జిల్లా పరిషత్ ఆదర్శ పాఠశాల, నివాలి

- నాటకం మాధ్యమం ద్వారా, విద్యార్థులు కొత్త భావనలను నేర్చుకునేలా చేశారు. పాఠ్యప్రణాళికను (సిలబస్) నాటకాలు చేసి ప్రదర్శించాలని విద్యార్థులను కోరారు.

- విద్యార్థులకు మూడు పదాలు ఇస్తారు. దాని నుండి వారు కొత్త కథను రూపొందించాలి. ఇది విద్యార్థులను సృజనాత్మకంగా ఆలోచించడానికి మరియు వ్యక్తీకరించడానికి వీలుకల్పిస్తుంది. ఈ కృత్యం విద్యార్థులకు విమర్శనాత్మక ఆలోచనను పెంపొందిస్తుంది.
- విద్యార్థులను వారి వయస్సుల ప్రకారం సమూహాలుగా చేస్తారు, సరళమైన పదాలను ఉపయోగించి కవితలు రాయమని ప్రోత్సహిస్తారు. కానీ ప్రాస పథకం ఉంటుంది.
- విద్యార్థులకు ఒకపదం ఇస్తారు. వారు ఇచ్చిన పదాలకు సంబంధించిన ఇతర పదాల గురించి ఆలోచించాలి. ఇది వారి పదజాలానికి పదును పెట్టడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఇది పదజాలాభివృద్ధికి అవకాశం కల్పిస్తుంది.
- ఇలాంటి ప్రయోగాలలో భాగంగా విద్యార్థులకు మరారీ వర్ణమాలలోని అక్షరాలను ఇచ్చి కొత్త పదాల్ని రాయమంటారు. పదజాలాల్ని పెంపొందించేందుకు ఇది మరో ప్రయోగం.
- గణిత తార్కికతను పెంపొందించడానికి.
 - విద్యార్థులు ఇచ్చిన అంకెలు నుండి సంఖ్యలు సిద్ధం చేయడం.
 - ఆరోహణ మరియు అవరోహణ క్రమంలో సంఖ్యలను అమర్చడం.
 - సంఖ్యలు విస్తరించడం
 - సరి సంఖ్యలను, బేసి సంఖ్యలను గుర్తించడం
 - స్థాన విలువలు చెప్పడం
 - కూడిక తీసివేత, గుణకారం, భాగహారాలు చేయడం
 - సంఖ్యల మీద పాచికలు విసిరి ఆ సంఖ్యలను చదువడం
- ఆంగ్లమును ప్రోత్సహించడానికి విద్యార్థులచే ఇంగ్లీషులో (ద్రామా మరియు ఆంగ్ల కవితలను) ప్రదర్శనలను ప్రోత్సహిస్తారు.
- విద్యార్థులు వారి కళాత్మక సామర్థ్యాలను ప్రదర్శించమని కూడా ప్రోత్సహిస్తారు. అందువలన వారి నైపుణ్యాలను ప్రదర్శించే ప్రదర్శనలు నిర్వహిస్తారు.

బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల్లో తల్లిదండ్రుల యొక్క గొప్ప ప్రమేయం గమనించ దగ్గది. పిల్లలను వారి కలలను కొనసాగించడానికి మరింత ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ పాఠశాల విద్యాశాఖాధికారులచే మరియు జిల్లా పరిషత్ విద్యాకమిటీ నుండి ప్రశంసలు అందుకుంది. పరివర్తన తీసుకురావడానికి పాఠశాల అధిపతులు తీసుకున్న కృషిని DIET అధికారులు కూడా ప్రశంసించారు. బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల్లో కొత్త ప్రయోగాలు మరియు ఆవిష్కరణలు విద్యార్థులను మాత్రమే కాకుండా ఉపాధ్యాయులకు కూడా జ్ఞానాత్మకంగా ఎదగడానికి దోహదపడ్డాయి. విద్యాశాఖాధికారి విద్యార్థులను ఉద్దేశించి మాట్లాడే చిత్రం కింద ఉంది.

విద్యార్థులు ఇప్పుడు కష్టమైన అంశాలను గ్రహించడం సులభం, ఉదాహరణకు 29 సంఖ్యను బోధించాలంటే 2 కట్టలు తీసుకొని, ఒక్కొక్క కట్టలో 10 పుల్లలు పెట్టి, ఇంకో కట్ట 9 పుల్లలతో కట్టి, అన్ని పుల్లలను లెక్కపెట్టమంటే 29 సంఖ్య వస్తుందని చెప్పాలి. అప్పుడు 29 సంఖ్య బోధించబడుతుందని చెప్పాలి. పలురకాల విద్యా సామగ్రి మాధ్యమం ద్వారా అభ్యసన ప్రక్రియ సులభతరం ఐంది.

Image: Students learning numbers

దీంతోపాటు పాఠశాల అధిపతి పాఠశాల మౌలిక సదుపాయాలను మెరుగుపర్చడంలో పనిచేశారు. మరియు పాఠశాల నిర్వహణనుకూడా బలోపేతం చేశారు.

తన అవిశ్రాంత ప్రయత్నాల వల్ల పాఠశాల అధినేత సన్మానించబడ్డాడు.

NIEPA లోని నేషనల్ సెంటర్ ఫర్ స్కూలు లీడర్షిప్ నిర్వహించిన 22-24 జనవరి 2019న స్కూలు అభివృద్ధి కొరకు నాయకత్వ దారులు గురించి జరిగిన జాతీయ సదస్సుకు రాగిణి ఆర్సర్స్ హాజరయ్యారు.

REFERENCES

Audio-visual Resources

Section	Name of the Video	Weblink
4.1: Self and Motivation	Lead India Video	https://www.youtube.com/watch?v=JR8i9p3pcPg&feature=youtu.be
4.2: Leaders in Action	Change Leadership and School Improvement: Role of School Head	https://www.youtube.com/watch?v=hSfg6ON8iqQ&list=PLUGLcpnv1YidWtKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=4&t=0s
4.3: Multiple Roles and Responsibilities	Developing School as a Learning Organisation	https://www.youtube.com/watch?v=1NJEI6VXEQg&list=PLUGLcpnv1YidWtKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=11&t=0s

	Professional Development Plan	https://www.youtube.com/watch?v=QEhOF16dqU&list=PLUgLcpnv1YidWTFKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=9&t=0s
	School and Purpose of Education	https://www.youtube.com/watch?v=Q9zbADOKdOE&list=PLUgLcpnv1YidWTFKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=13&t=0s
	Knowing more about Innovations	https://www.youtube.com/watch?v=-VdNE3z13Ws&list=PLUgLcpnv1YidWTFKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=8&t=0s
5.1: Developing a Perspective on Active Learning Principles	Young Historians	https://youtu.be/p9VAM8yv2Ng
5.2: Understanding of Pedagogical-Content Knowledge as a School Head	Pedagogical-Content Knowledge	https://www.youtube.com/watch?v=eE9U-WEhjMQ
5.3: Academic Supervision in School	Observation, Feedback and Supervision	https://www.youtube.com/watch?v=GoC-5lIGCTw&list=PLUgLcpnv1YidWTFKv5Z4E9zaskiV2ZCJf&index=10&t=0s
6.1: Teachers as Reflective Practitioners	Teachers as Reflective Practitioners	https://www.youtube.com/watch?v=9fihPN41RaE

These videos can be accessed on "NCERT official" Youtube Channel

Publications

- Awasthi, K. 2017. *Academic Supervision and Feedback: Realizing The Potential of Field Level Leadership*. <http://ncsl.niepa.ac.in/>
- . 2017. *Developing Professional Learning Communities: Leading Teachers' professional development in School Leadership development for System level Administrators*. <http://ncsl.niepa.ac.in/>
- Diwan, Rashmi. 2013. *Educational Leadership: A Conceptual Framework* (NUEPA).
- Diwan, Rashmi and Panda, B.K. 2013. *Guiding through the preparation of School Development Plan: A handbook for school heads*. (NUEPA).
- Mythili, N. 2017. *Does School Leadership Matter for Student Learning in India? A Case Study of Sikkim*. Indian Educational Review, December, 2017, Vol-56, No.2, pp. 34-63 ISSN 0019-561X. http://www.ncert.nic.in/publication/journals/pdf_files/IER_July_17.pdf.
- . 2019. *Governance and Leadership for Achieving Higher Quality in School Education: A Study of Sikkim*. Indian Journal of Public Administration, Vol. 65(2), April-June, 2019, ISSN no: 00195561 and eISSN no: 24570222.

- NUEPA. 2014. *A Handbook on School Leadership Development* (available in English, Hindi and all major regional languages). New Delhi.
- . 2015. *National Programme Design and Curriculum framework on School leadership Development* (available in English, Hindi and all major regional languages). Revised Edition. New Delhi
- Robinson, V., C. Lloyd and K.J. Rowe. 2008. The Impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*. 44 (5), 635-674.
- Subitha, GV and Charu Smita Malik. (eds). 2016. *Resource Book on One Month Certificate Course on School Leadership and Management*, NUEPA, New Delhi.

Web Resources

- Learning outcomes. http://www.ncert.nic.in/pdf/Annual_report_17_18.pdf
- Maryellen Weimer. <https://www.facultyfocus.com/articles/teachingand-learning/five-key-principles-of-active-learning/> accessed on 20th May 2019
- National Curriculum Framework for Teacher Education Towards Preparing Professional and Humane Teacher. NCFTE. 2009. http://ncte-india.org/ncte_new/pdf/NCFTE_2010.pdf
- TESS-India. Transforming teaching-learning process: Leading teacher's professional development. <https://www.open.edu/openlearncreate/course/view.php?id=1911>

Websites

- <http://ncsl.niepa.ac.in/>
- <http://pslm.niepa.ac.in/>
- <https://itpd.ncert.gov.in/>